

**LIKUNNAN JA VAPAA-AJAN
KOULUTUKSEN HAKUPROSESSIN JA
PÄÄSYKOKKEIDEN SOVELTAMINEN
HENKILÖILLE, JOILLA ON
TOIMINTARAJOITTEITA**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi AMK

Kevät 2024

Heidi Jahkonen-Niemi

Koulutuksen Sosionomikoulutus

Tekijä Heidi Jahkonen-Niemi

Työn nimi Liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen hakuprosessin ja pääsykokeiden soveltaminen henkilöille, joilla on toimintarajoitteita

Ohjaaja Jana Vyborna-Turunen

Tiivistelmä

Vuosi 2024

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksissa huomioidaan toimintarajoitteiset hakijat ja mitä hakijoiden olisi hyvä tietää hakeutuessaan liikunnan ja vapaa-ajan opintoihin. Opinnäytetyön tilaajana oli Suomen Paralympiakomitea. Työn tavoitteena on saada alustavaa tietoa tämänhetkisestä tilanteesta hakuprosessin ja pääsykokeiden osalta. Tuloksia käytetään keväällä 2024 tehtävään hankkeen valmisteluun, jossa hankkeen toteutuessa tullaan tutkimaan vammaisten opiskelijoiden pääsykoekuvia.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jonka aineisto kerättiin kahdella eri tavalla, videohaastatteluin sekä Webropol-kyselyllä avoimin kysymyksin. Tutkimukseen osallistui viisi liikunnan- ja vapaa-ajan koulutuksen ammattilaista, jotka työskentelivät joko ammattikorkeakouluissa tai ammatillisissa perustutkinnoissa.

Aineiston analyysissä teemoiksi muodostuivat seuraavat: *kaikilla on mahdollisuus, aina pystytään soveltamaan, SORA-lainsäädännön vaikutus, et pääse ulko-ovesta sisälle, ei oo enää mikään kynnyksikysymys sekä sä oot sen asiantuntija*. Opinnäytetyön tietoperustassa tarkasteltiin yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä, lainsäädäntöä, toimintarajoitetta sekä SORA-lainsäädäntöä. Lisäksi esiteltiin tutkimukseen osallistuneet liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen järjestäjät.

Tutkimustulosten mukaan toimintarajoitteisten henkilöiden hakeutumista liikunnan- ja vapaa-ajan koulutukseen ei pidetä enää kynnyksikysymyksenä. Hakuprosessin ja pääsykokeiden soveltamista ei kyselyvastausten mukaan pidetä ongelmallisena, vaan ammattilaisten näkökulmasta kaikkea pystytään soveltamaan hakijat huomioiden. Tuloksista selvisi myös, että hakijoiden kannattaa hakiessaan pohtia heille sopivaa oppilaitosta. Esteettömyyden puuttumisen monista oppilaitoksista katsottiin mahdollisesti vaikuttavan opiskelun mielekkyyteen. Myös tutuilla ja turvallisilla paikoilla nähtiin olevan vaikutusta hakeutumisvaiheessa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että suuria esteitä ei toimintarajoitteisilla ihmisillä ei arvioida olevan suuria vaikeuksia liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen hakuvaiheessa. Hakuprosessia sekä pääsykokeita pidetään kaikille yhdenvertaisina soveltamisen mahdollisuuden ansiosta. Pääsykokeita pystytään muokkaamaan ja muuttamaan jokaiselle hakijalle sopivaksi, jolloin hakemuksessa voidaan katsoa toteutuvan yhdenvertaisuus.

Avainsanat Yhdenvertaisuus, esteettömyys, lainsäädäntö, toimintarajoite

Sivut 38 sivua ja liitteitä 4 sivua

Degree Program in Social Services

Author Heidi Jahkonen-Niemi

Subject Adjusting the application process and entrance exams of the sport and leisure education to persons with disabilities.

Supervisors Jana Vyborna-Turunen

Abstract

Year 2024

The aim of this thesis was to examine how the applicants with disabilities are taken into account in sports and leisure time education and what the applicants should know when applying for sport and leisure time education. Thesis was commissioned by The Finnish Paralympic Committee. The results will be used for the preparation of a project to be carried out in the spring 2024. The purpose of the project will be to research the entrance examination pattern of persons with disabilities.

The thesis was carried out as a qualitative research, where the material was collected in two different ways. The methods used were video interviews and a written form with open questions. Five professionals, working in sports and leisure time education, participated in the study. Participants worked in either universities of applied sciences or in vocational colleges.

After analysis of the material the themes eventually were formed to become known as: *everyone has a chance, everything can be adjusted, effect of SORA provisions and regulations, you can not get through the front door, it is not deal-breaker question anymore and you are the expert of it.* In the background, the theories related to the topic were equality, accessibility, legislation, disabilities, SORA provisions and regulations. The thesis will also briefly review the organizers of the sports and leisure time education.

As a result of the research, it becomes clear that the disabilities are no longer considered an obstacle for people applying to study sports and leisure time education. Modifying the application process and the entrance exams was not considered a problem. From professionals point of view, everything can be modified to suit the applicants. From the applicants point of view the results proved that everyone should use consideration in which of the schools you should apply to. Many schools are not fully accessible, and it thought that it may affect the meaningfulness of studies. Familiarity and general feeling of safety are also considered to have an effect to the application process.

The conclusion was that there are no big obstacles for people with disabilities when to apply for sports and leisure educations studies. The application process is considered to be equal to everyone as the entrance exams can be modified to suit all. The possibility to offer modified entrance exams fulfils the requirement of equality.

Keywords equality, accessibility, disabilities, legislation

Pages 38 pages and appendices 4 pages

Sisälllys

1	Johdanto.....	1
2	Käsitteiden tarkastelua.....	3
2.1	Yhdenvertaisuuden perustaa	3
2.2	Toimintarajoite ja ICF-luokitus.....	4
2.3	Esteettömyys edellä.....	5
2.4	Lainsäädännön taustaa.....	6
2.5	SORA-lainsäädäntö	8
2.6	Mikä oli Valkku-koulutus?.....	9
2.7	Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusta Suomessa	10
2.7.1	Ammatillinen tutkinto	10
2.7.2	Ammattikorkeakoulututkinto.....	10
3	Tutkimuksen toteuttaminen	11
3.1	Suomen Paralympiakomitean vaikuttavuus yhteiskunnassa	12
3.2	Työelämäyhteys ja tutkimuksen aloittaminen	13
3.3	Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset.....	15
3.4	Aineistonhankinta videohaastattelulla ja kyselyllä	16
3.5	Aineiston analyysi teemoittelulla	18
4	Tutkimuksen tulokset	19
4.1	Kaikilla on mahdollisuus.....	19
4.2	Aina pystytään soveltamaan	22
4.3	Et pääse ulko-ovesta sisälle.....	24
4.4	SORA-lainsäädännön vaikutus	26
4.5	Ei oo enää mikään kynnyskysymys.....	27
4.6	Sä oot sen asiantuntija.....	28
5	Johtopäätöksiä ja tulosten tarkastelu	29
5.1	Kokemukset hakuprosessista, pääsykokeista ja niiden soveltamisesta.....	29
5.2	Hakeutumisessa huomioitavaa ja pohdittavaa	31
6	Pohdinta.....	32
6.1	Luotettavuus ja eettisyys.....	33
6.2	Tutkimuksen onnistuminen	34
6.3	Oma oppimiskokemus ja jatkotutkimusten pohdinta.....	35
	Lähteet	37

Taulukot

Taulukko 1. Aineiston teemat.....	20
-----------------------------------	----

Liitteet

Liite 1.	Sähköpostikysely kevät
Liite 2.	Aineistonhallintasuunnitelma
Liite 3.	Sähköpostikysely syksy
Liite 4.	Webropol-kysely

1 Johdanto

Yhdenvertaisuus saattaa sanana aiheuttaa hämmennystä. Mitä se on ja mihin sillä pyritään? Usein voi olla ajatus, että ihmisen tehtävänä on sopeuttaa itsensä yhteiskuntarakenteisiin ja sopeutua siihen, millä tavoin maailma on rakennettu. Näin voidaan ajatella yhdenvertaisuuden syntyvän, kun kaikki ihmiset yrittävät toimia annettujen raamien mukaisesti. Onneksi kuitenkin maailma muuttuu. Voisiko ajatukset kääntää siihen, onko ihmisten sopeuduttava yhteiskuntaan vai yhteiskunnan sopeuduttava erilaisiin ihmisiin. Toimintakykyjä on monenlaisia, ja ihmisten moninaisuus maailmassa tulisi nähdä nimenomaan positiiviselta kannalta. Mitä jos murretaan vanhoja perinteitä ja luodaan uusia siten, että pyritään antamaan kaikille ihmisille mahdollisuuden toimia yhdenvertaisesti esteettömässä maailmassa?

Onko henkilöillä, joilla on toimintarajoite/vamma tai muu erityisen tuen tarve, mahdollisuus hakeutua liikunnan ja vapaa-ajan koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa? Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan tätä kysymystä. Aihe sai alkunsa Suomen Paralympiakomitean toiveesta tutkia nykytilannetta. Opinnäytetyön tarkoitus on antaa tietoa Suomen Paralympiakomitean kevään 2024 hankkeen valmisteluun, jossa hankkeen toteutuessa tullaan tutkimaan tarkemmin pääsykoekuvioita toimintarajoitteisten ja vammaisten ihmisten kohdalla.

Opinnäytetyö on tutkimuspainotteinen ja sen tavoitteena on selvittää ammattilaisten näkemyksiä yhdenvertaisuuden ja soveltamisen toteutumisesta. Opinnäytetyössä pyritään saamaan vastaus siihen, miten liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen hakuprosesseissa ja pääsykokeissa pystytään toimintarajoitteiset henkilöt huomioimaan ja kuinka paljon oppilaitoksista löytyy kokemusta soveltamisesta. Lisäksi tarkoitus on kerätä tietoa, mitä toimintarajoitteisten hakijoiden on hyvä tietää hakeutuessaan alan koulutuksiin.

Opinnäytetyössä esitellään myös lyhyesti vuonna 2015 lopetettu Valkku-koulutus, joka oli liikunnan alan koulutusta suunnattuna eri tavoin toimintarajoitteisille henkilöille (Virpi Remahl, henkilökohtainen tiedonanto 24.5.2023). Koulutus loppui järjestämislupien loppumiseen ja nykyään koulutuksissa pyritään inklusion toteutumiseen. Opinnäytetyöhön valikoitui ammattioppilaitokset sekä ammattikorkeakoulut ja työssä käydään lyhyesti läpi näiden koulutusten järjestäjien opintolinjat sekä opetushallituksen määritelmät.

Tutkimuksen kannalta olennaiset käsitteet ovat yhdenvertaisuus, esteettömyys, lainsäädäntö ja toimintarajoite. Yhdenvertaisuuden toteutuminen korostuu siinä että, yhdenvertaisuuslaki jo määrää, että yhteiskunnassa koulutuksen järjestäjän on edistettävä kaikkien mahdollisuutta opintoihin, huolimatta mahdollisista rajoitteista. Yhdenvertaisuutta on arvioitava ja kaikkien mahdollisuutta oppia ja osallistua on edistettävä. Lisäksi kaikkia osapuolia tulee kuunnella ongelmatilanteissa tasavertaisesti. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014)

Luvussa 3 ja 4 avataan tutkimuksen toteuttamista ja aineistonkeruuta sekä aineiston analysoinnin tuloksia. Analysoinnissa päädyttiin käyttämään teemoittelua, joka tulosten tarkastelun kannalta osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Teemoittelun tuloksena saatiin korostettua tutkimuksen kannalta olennaisia asiakokonaisuuksia ja teemat muodostuivat analysoinnin tuloksena luontevasti. Teemoittelun tarkoituksena on teemojen löytyminen vasta aineiston analyysin tuotoksena. (Juhila, n.d.)

Aiheena liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen avoimet mahdollisuudet kaikille kiinnostaa myös henkilökohtaisella tasolla. Työkokemusta on kertynyt kehitysvamma-alalta lähes 17 vuotta, ja työssäni ammatillisen koulutuksen puolelta olen tehnyt paljon liikunnan ohjaamista myös soveltavan liikunnan puolelta. Toimin liikuntavastaavana omassa yksikössäni, joten koen tämän opinnäytetyön tuovan itselleni uutta oppia vanhan rinnalle, uusia näkökulmia omaan työhöni ja uutta osaamista monimuotoisen liikunnan kentälle.

2 Käsitteiden tarkastelua

Jotta voidaan pureutua liikunnan ja vapaa-ajan opintojen yhdenvertaisuuteen ja mahdollisuuteen toimintarajoitteisille henkilöille, on avattava aihepiirin keskeiset käsitteet. Tämän opinnäytetyön olennaisia käsitteitä ovat yhdenvertaisuus, esteettömyys ja sen takana oleva lainsäädäntö sisältäen myös SORA-lainsäädännön. Lisäksi avataan toimintarajoitteen määritelmää ja sitä kautta myös ICF-luokitusta. Luvussa esitellään lyhyesti myös Suomessa aiemmin järjestettyä Valkku-koulutusta, joka oli räätälöityä koulutusta urheilusta kiinnostuneille toimintarajoitteisille henkilöille.

Lopuksi esitellään ne koulutuksen järjestäjät, jotka järjestävät liikunnan ja vapaa-ajan koulutusta ja jotka on huomioitu tutkimukseen. Nämä koulutuksen järjestäjät ovat toisen asteen ammatilliset perustutkinnot sekä ammattikorkeakoulut.

2.1 Yhdenvertaisuuden perustaa

Suomessa yhdenvertaisuuden toteutuminen perustuu yhdenvertaisuuslakiin, joka on asetettu 30.12.2014 ja jonka tarkoituksena on yhdenvertaisuuden edistäminen sekä syrjinnän ehkäisy. Lain tarkoituksena on myös oikeusturvan tehostaminen tilanteissa, joissa koetaan syrjintää. Laki soveltuu käytettäväksi julkisessa ja yksityisessä toiminnassa, mutta sitä ei voida soveltaa yksityis- eikä perhe-elämän toimintoihin, eikä uskonnonharjoittamiseen. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 2)

Opinnäytetyön aihetta peilaten, yhdenvertaisuuslaissa mainitaan määritelmänä myös koulutuksen järjestäjät. Tällöin yhdenvertaisuuslakia tulee toteuttaa myös koulutuksissa, joissa järjestetään Suomen laissa määriteltyjä lakiin perustuvaa koulutusta tai opetusta. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 4) Toisen asteen peruskoulun jälkeiset opinnot kuuluvat oppivelvollisuuden piiriin ja myös ammattikorkeakoulut järjestävät lakiin perustuvaa opetusta. Tällöin myös liikunta- ja vapaa-ajan alan opinnot kuuluvat lain piiriin ja niissä on toteutettava mahdollisuuksien mukaan yhdenvertaisuuslakia. Yhdenvertaisuuslain pykälässä 6 kuitenkin huomioidaan, että lakia on toteutettava huomioiden oppilaitoksen mahdollisuudet, voimavarat ja toimintaympäristö. Yhdenvertaisuuden edistämiseen on tehtävä töitä ja jokaisella oppilaitoksella tulee olla suunnitelma yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Koulutuksen järjestäjä ei voi sivuuttaa yhdenvertaisuusasioita, vaan heillä tulee olla varattuna kaikille opiskelijoille, heidän huoltajilleen sekä edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluksi

edistämistoimenpiteiden suhteen. Tehtävien yhdenvertaisuuden edistämistoimenpiteiden tulee lisäksi olla tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 6 §)

Yhdenvertaisuuslain pykälässä 15 tarkennetaan lain tarkoittamat kohtuulliset mukautukset vammaisten ihmisten kohdalla. Koulutuksissa ja työelämässä pitää mukautuksia tehdä sen mukaan, että vammaisella henkilöllä on yhtäläiset mahdollisuudet saada koulutusta sekä edetä urallaan. Tämä tarkoittaa fyysisiä toimintaympäristöjä, tavaroita sekä palveluita. Kuitenkin näissä tapauksissa huomioidaan myös toimijan, eli tässä tapauksessa koulutuksen koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne sekä arvioidut kustannukset ja tuki, joita kohtuulliset muutokset vaativat. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 15 §) Yhdenvertaisuuslain toteutumista valvovat eri viranomaistahot. Näitä ovat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta, työsuojeluviranomaiset sekä yhdenvertaisuusvaltuutettu. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on toimia apuna mahdollisissa syrjäntilanteissa tai syrjäntäepäilyissä. (Oikeusministeriö, n.d.-b)

Vammaisiin ja toimintarajoitteisiin henkilöihin koskevia epäilyjä voivat olla tilanteet, joissa esimerkiksi näkövammaiselta evätään mahdollisuudet opiskeluun hänen vammansa vuoksi, vaikka itse vamma ei olisi esteenä ammatin harjoittamiselle tai opiskelulle. Lisäksi fyysisesti toimintarajoitteisille henkilöille tulee luoda kohtuullisilla toimilla mahdollisuus kulkea esteettömästi eri oppilaitosten tiloihin, huolimatta siitä kulkeeko opiskelija esimerkiksi pyörätuolilla. (Oikeusministeriö, n.d.-a)

Pohdittaessa lain toteutumista voidaan kuitenkin kriittisesti tarkastella, mitä tarkoittaa kohtuulliset mukautukset ja kenen tehtävänä on miettiä, onko opiskelu mahdollista mukauttaa kohtuullisin muutoksin toimintarajoitteisille/vammaisille ja erityisen tuen tarpeessa oleville henkilöille.

2.2 Toimintarajoite ja ICF-luokitus

Soveltavan liikunnan uudistuneessa sanastossa toimintarajoite on korvannut termit toiminnanvajavuus ja toimintaeste. Toimintarajoite määritellään rajoitteeksi, jonka henkilö kokee osallisuudessa jokapäiväisen elämän toimintoihin ja suhteessa ympäristöön. (Liikuntatieteellinen seura ry, 2023, s. 12). Toimintarajoitteen määritelmään kuuluu kaikkea näkemiseen, liikkumiseen, työntekoon, kuulemiseen, muistiin, keskittymiskykyyn, oppimiseen, työntekoon, oman käytöksen kontrollointiin ja ahdistuneisuuden kokemiseen liittyvät asiat. (Liikuntatieteellinen seura ry, 2023, s. 12) Toimintarajoite sisältää siis monenlaiset erityisen tuen tarpeet, vammat sekä myös liikuntarajoitteet, joita koulutukseen

hakijoilla voi olla. Tässä opinnäytetyössä kuitenkin suljetaan pois kehitysvammaisuuteen liittyvät toimintarajoitteet ja keskitytään toimintarajoitteisiin, jotka eivät sisällä kehitysvammaisuuden diagnooseja.

Kansainvälinen ICF-luokitus, eli International Classification of Functioning, Disability and Health, on mittarina sille, miten voidaan toimintarajoitetta, toimintakykyä tai muita terveyteen liittyviä tiloja mitata yhtenäisesti. ICF on yhteinen viitekehys, jolla kuvataan terveyden osatekijöitä. ICF kuuluu osaksi WHO:n, eli Maailma terveysjärjestön luokitusperhettä, jonka avulla terveyteen liittyvät luokitukset voidaan välittää yhtenäisesti kautta maailman. (WHO, 2014/2016, ss. 7—8) ICF:n luokitusjärjestelmän tavoitteena on toimia yleisenä ohjeistuksen eri tieteenaloilla sekä toimialoilla. Tavoitteita ovat tietojen oikeanmukainen sekä turvallinen vertaaminen, tiedon välittämisen helpottuminen eri käyttäjien välillä sekä varmuuden luominen sille, että toimijat puhuvat samaa kieltä. Lisäksi sen tavoitteita ovat tieteellisen perustan luominen ymmärtämisen ja tutkimuksen tueksi sekä saada eri tietojärjestelmiin johdonmukainen ja luotettavat koodausmenetelmä. (WHO, 2014/2016, s. 11)

ICF luokitus on otettu käyttöön kansainvälisesti 22.5.2001 (WHO, 2014/2016, s. 7). ICF luokituksen käyttökohteina ovat esimerkiksi käyttö tilastointi- ja tutkimusvälineenä. Lisäksi ICF luokituksia käytetään koulutusvälineenä, joka tarkoittaa sitä, että luokitusta voidaan käyttää laatiessa opetusohjelmia, toteutettaessa yhteiskunnallisia toimenpiteitä sekä yleisesti yleisen tietoisuuden leviämiseen toimintakyvyn määritelmästä. (WHO, 2014/2016, s. 12) ICF-luokituksen mukaan toimintarajoite on yläkäsite, jolla määritellään kehon tai ruumiin vajavaisuudet sekä mahdolliset rajoitteet niin suorituskyvyssä kuin osallistumisessakin. (WHO, 2014/2016, s. 8)

2.3 Esteettömyys edellä

Esteettömyys ja saavutettavuus on huomioitava kaikessa yhteiskunnan palveluissa, myös koulutuksessa. Näiden voitaisiin katsoa olevan asioita, jotka sopivat kaikille. Esteellisyys ei sovi kaikille yhteiskunnan jäsenille, mutta esteettömyys ja saavutettavuus sopivat tasavertaisesti kaikille, eivätkä ne aseta rajoitteita tai sulje pois kenenkään mahdollisuuksia liikkua ja osallistua.

Esteettömyydestä voidaan puhua silloin, kun kaikki ihmisen moninaisuuteen liittyvät asiat on otettu huomioon. Esteettömyyden tulee näkyä niin rakennetussa ympäristössä sekä erilaisten palvelujen, välineiden ja ymmärrettävän tiedon saavutettavuudessakin.

Esteettömyys myös omalla tavallaan kertoo ihmisten asenteista ja siitä ajattelutavasta, jonka omaamme. Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi esteettömyys tulisi huomioida myös rakentamalla turvallisia ympäristöjä niin, että esteellisyys ei olisi esteenä koulutukselle, palveluiden tai tiedon saamiselle eikä työelämään pääsemiselle. (Invalidiliitto, n.d.-a)

Esteettömyys on tae kaikkien elää mahdollisuuksien mukaan niin itsenäisesti kuin mahdollista. Esteettömyyden katsotaan olevan enemmänkin ajattelutapa eikä niinkään erityisjärjestely, joka tehdään tiettyjä henkilöitä varten. Esteettömyydestä ja saavutettavuudesta tulisi tehdä yhteiskunnan normi, joka huomioidaan kaikessa tekemisessä, kuten esimerkiksi fyysisessä liikkumisessa, kuin digitaalisissa palveluissakin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, n.d.)

Esteettömyydellä voitaisiin siis huomioida se, että yhteiskunta mukautuu käyttäjilleen sopivaksi. On selvää, että täydellisen esteettömyyden saavuttaminen on vielä kaukana, mutta sitä kohti olisi hyvä pyrkiä. Vanhojen tilojen ja rakennusten muuttaminen ei ole yksinkertaista, mutta lain muutoksilla uudisrakentamiseen voitaisiin vielä vaikuttaa.

2.4 Lainsäädännön taustaa

Suomessa vammaisten ihmisten oikeudet perustuvat eri lakeihin. Yk:n, eli Yhdistyneiden Kansakuntien vammaissopimus on tullut Suomessa voimaan vuonna 2016 ja sen myötä vammaisten ihmisten oikeuksia on noudatettava kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Vammaissopimuksen mukaan yhteiskunnan tulee tarjota saavutettavia palveluita myös vammaisille henkilöille. Lisäksi arjessa ja elämässä esiintyvistä haasteista on tehtävä selvityksiä ja tutkimuksia, jotta yhdenvertaisuutta voidaan edistää ja kehittää. Vammaisille henkilöille tulee tarjota tietoa ja lisätä heidän ymmärrystään oikeuksistaan sekä lisätä myös muiden ihmisten tietoutta vammaisuudesta. (Invalidiliitto, n.d.-b)

Yk:n vammaissopimuksen mukaan, vammaisiksi henkilöiksi määritellään henkilöt, joilla on vaikeuksia osallistua yhteiskunnan toimintoihin täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden kanssa, koska henkilöllä on pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka estää osallistumisen vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016 artikla 1) Yleissopimuksessa määritellään myös "kohtuullinen mukauttaminen". Tämä tarkoittaa, että vammaisten oikeuksien toteutumiseksi, on yritettävä mukauttaa mahdollisia esteitä, jotta osallistuminen yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin olisi mahdollista. Tässä kuitenkin huomioidaan, että

palvelun järjestäjälle ei tulisi suhteetonta ja kohtuutonta rasitetta mukautusten järjestämisestä. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016 artikla 2)

Vammaissopimuksessa nostetaan esille myös esteettömyys ja saavutettavuus. Tällä pyritään edistämään sitä, että vammaisen ihminen pystyy elämään mahdollisimman itsenäisesti ja liikkumaan mahdollisimman itsenäisesti yhteiskunnassa oman toimintakykynsä mukaisesti. Tällä artiklalla pyritään varmistamaan, että henkilöillä on yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön, kuljetuksiin, tiedottamiseen ja viestintään, sekä kaikenlaisiin avoimiin tilaisuuksiin, joita yhteiskunnassa järjestetään. Avoin pääsy tulee olla niin kaupunki- että maaseutualueilla järjestettäviin tapahtumiin. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016 artikla 9) Esteettömyyden varmistamiseksi on EU-maissa luotu esteettömyysdirektiivi, joka on astunut voimaan jokaisessa EU-maassa viimeistään 28.6.2022. Tällä pyritään varmistamaan se, että esteettömyys huomioidaan rakentamisessa, sekä erilaisissa tuotteissa ja palveluissa. Jokaisessa EU-maassa esteettömyysdirektiiviä tullaan soveltamaan alkaen 28.6.2025, ja tämän jälkeen esteettömyys tulee huomioida kaikessa, esimerkiksi tuotteissa ja palveluissa. Saavutettavuudesta puhutaan esteettömyyden rinnalla ja sillä tarkoitetaan verkkosivujen sekä mobiilisovellusten parantamista, niin että ne olisivat paremmin saavutettavia myös vammaisille henkilöille. Esteettömyysdirektiivin avulla pyritään vahvistamaan Yk:n vammaissopimuslain toteutumista. (Sosiaali- ja terveysministeriö, n.d.) Maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) on huomioitu Valtioneuvoston asetukset rakennusten esteettömyydestä. Asetuksessa on selvitetty tarkasti, mitä rakentamisessa tulee huomioida, jotta esteettömyys toteutuu myös fyysisissä ympäristöissä. (Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 41/2017)

Suomessa yhdenvertaisuuden toteutuminen perustuu yhdenvertaisuuslakiin, joka on asetettu 30.12.2014 ja jonka tarkoituksena on yhdenvertaisuuden edistäminen sekä syrjinnän ehkäisy. Lain tarkoituksena on myös oikeusturvan tehostaminen tilanteissa, joissa koetaan syrjintää. Laki soveltuu käytettäväksi julkisessa ja yksityisessä toiminnassa, mutta sitä ei voida soveltaa yksityis- eikä perhe-elämän toimintoihin, eikä uskonnonharjoittamiseen. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 2)

Vammaisten ihmisten oikeuksia puoltaa myös vammaispalvelulaki, joka elää tällä hetkellä muutosten aikaa. Vastavalmistuneen vammaispalvelulain piti astua edellisen hallituksen päätöksellä voimaan 1.10.2023, mutta uuden hallituksen myötä sen voimaantumispäivää on siirretty vuodella. Uuden esityksen mukaan uusi laki astuu voimaan 1.10.2024. Uuden vammaispalvelulain tarkoituksena on päästä osittain eroon diagnoosipohjaisesta palveluiden saamisesta ja taata henkilöille tarvittava apu yhdenvertaisuuden toteutumiseksi,

perustuen jokaisen henkilökohtaisiin yksilöllisiin tarpeisiin, joihin muut lait eivät ole riittäviä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018) Uuden lain myötä tavoitteena on tukea enemmän vammaisten henkilöiden itsenäistä elämää, itsemääräämisoikeuden toteutumista, yhdenvertaisuutta, osallisuutta, osallistumista yhteiskuntaan sekä turvata jokaisella yksilön tarpeiden mukaiset, riittävän hyvät sekä mahdollisimman laadukkaat palvelut. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023)

2.5 SORA-lainsäädäntö

Sora eli ratkaisuja soveltumattomuuteen lainsäädäntö on tullut voimaan 1.1.2012. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2015). Lainsäädäntökokonaisuuteen kuuluu laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998), ammattikorkeakoululaki (351/2003) sekä yliopistolaki (558/2009) ja säädösten tarkoituksena on taata opiskelijoiden oikeusturva sekä antaa koulutuksen järjestäjälle tarvittaessa mahdollisuus tarkastella ja puuttua opiskelijan soveltumattomuutta tietyille aloille. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021)

SORA-lainsäädäntö on kehitetty parantamaan työelämän ja opiskeluympäristön turvallisuutta. Lainsäädäntöä voidaan käyttää sekä ammatillisessa, että korkea-asteen koulutuksissa ja se voi koskea joko opiskeluoikeuden perumista tai palauttamista sekä opiskeluun hakeutumisvaihetta. (Opetushallitus, n.d.-c) SORA-lainsäädäntöä voidaan käyttää siis tilanteissa, joissa epäillään, että henkilö ei ole soveltuva alalla.

Korkeakoulut voivat itse päättää terveydentilavaatimuksensa opintoihin. Ammatillisen koulutuksen puolelta päätökset terveydentilavaatimuksista tekee Opetushallitus. Lähtökohtaisesti terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvät asiat eivät saa estää opiskelijaksi ottamista. Kuitenkin on tarkasteltava sitä, että opiskelija pystyy tekemään koulutukseen liittyviä käytännön töitä. Esteettömyyttä tulee yrittää, mutta jos sitä ei voida toteuttaa kohtuullisilla toimilla, voi tällöin terveydentila ja toimintakyky tulla esteeksi opinnoille. (Opetushallitus, n.d.)

Opintoihin hakijalla tulee olla tarkat tiedot siitä, mitä koulutukselta vaaditaan ja hänen tulee itse arvioida täyttääkö tarvittavat terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2015). Tämä säädös koskee vain SORA-tutkintoja. Hakemusta täytettäessä ei vielä täytetä yksityiskohtaisia terveystietoja, vaan koulutuksen järjestäjä voi tarvittaessa pyytää lisätietoja, jos vastaukset antavat viitteitä opiskelijan soveltumattomuuteen alalle. Kuitenkin vielä on katsottava ja arvioitava, onko rajoitukset

poistettavissa kohtuullisilla sovellutuksilla, ennen kuin lopullinen päätös soveltumattomuudesta voidaan tehdä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021)

SORA-tutkintoihin kuuluu perustutkinnoista myös liikunnanohjauksen perustutkinto.

Ammattitutkinnoista SORA -lainsäädännön piiriin kuuluu liikunnan ammattitutkinto, liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto sekä valmennuksen ammattitutkinto.

Erikoisammattitukinnoista SORA- tutkintoihin kuuluu valmennuksen erikoisammattitutkinto sekä valmentajan erikoisammattitutkinto. Ammattikorkeakouluissa liikunnan alaan johtavaan koulutukseen sovelletaan myös SORA-lainsäädäntöä. Edellytys on, että opiskelijan on pystyttävä osallistumaan, toteuttamaan ja suorittamaan koulutukseen kuuluvia käytännön tehtäviä ja harjoitteluita. (Opetushallitus, 2023)

2.6 Mikä oli Valkku-koulutus?

Pajulahden urheiluopiston opettaja Virpi Remahl (henkilökohtainen tiedonanto 24.5.2023) kertoi taustoja aikaisemmin järjestetystä Valkku-koulutuksesta, joka oli Pajulahden urheiluopistossa järjestettyä liikuntaan painottavaa AVA I -tason koulutusta, eli Ammatilliseen koulutukseen valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta. Koulutus oli tarkoitettu vammaisille urheilijoille, tai niille vammaisille henkilöille, jotka olivat kiinnostuneet urheilusta. Koulutukseen pääsyn ehtona oli, että opiskelija selviytyy itse päivän rutiineista, mutta opinnot sovellettiin yksilökohtaisesti ja ryhmät olivat pieniä. Yhdessä ryhmässä oli aina 6–13 opiskelijaa. Koulutus päättyi opetuslain uudistumisen myötä vuonna 2015. Järjestämislupa evättiin, koska Pajulahden oppilaitos oli liian pieni oppilaitos vain yhdellä koulutusallalla. Valkku-koulutus oli aloitettu vuonna 2001.

Valkku-koulutus on hyvä esimerkki siitä, että tarvetta tämän kaltaiseen sovellettuun koulutukseen on ollut. Kun lainsäädäntö poisti erityiskoulutuksen, moni toimintarajoitteinen tai erityisen tuen tarpeessa oleva tipahti liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen ulkopuolelle. Tämän opinnäytetyön tavoitteena onkin nyt selvittää, toteutuuko inklusion ajatus ja millä kohtuullisilla mukautuksilla pääsykokeita sovelletaan hakijoille sopiviksi. Lisäksi tarve oli selvittää, onko toimintarajoitteisia tai erityisen tuen tarpeessa olevia hakijoita hakeutunut liikunnan ja vapaa-ajan koulutukseen, vai katsotaanko tämän alan opinnot olevan yleisesti toimintarajoitteisten ja erityisen tuen tarpeessa olevien hakijoiden ulottumattomissa.

2.7 Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusta Suomessa

Tässä luvussa tarkastellaan koulutuksia, jotka järjestävät Suomessa liikunnan ja vapaa-ajan koulutusta. Tässä opinnäytetyössä on huomioitu vain ammatillinen koulutus sekä ammattikorkeakoulutus.

2.7.1 Ammatillinen tutkinto

Suomessa opintovelvollisuus ulottuu uuden lain myötä 18 vuoteen asti tai siihen asti, kun henkilö on suorittanut peruskoulun jälkeisen tutkinnon. Yleisimpiä peruskoulun jälkeisiä tutkintoja ovat toisen asteen ammatillinen koulutus tai lukio.

Opetushallituksen (n.d.-a) määritelmän mukaan

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on kehittää opiskelijan ammatillista osaamista sekä kasvua sivistyneeksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi. Koulutus kehittää työelämää, vastaa työelämän osaamistarpeisiin ja edistää yrittäjyyttä. Ammatillisella koulutuksella tuetaan myös elinikäistä oppimista. Toisen asteen ammatilliset tutkinnot mahdollistavat esimerkiksi opintojen jatkamisen korkeakoulussa.

Liikunnan ja vapaa-ajan alan opintoja voi opiskella toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillinen perustutkinto on liikunnanohjauksen perustutkinto, joka sisältää 180 opintopistettä. Ammattitutkintona voi suorittaa Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinnon, laajuudeltaan 150 opintopistettä. (Opetushallitus, n.d.-a)

2.7.2 Ammattikorkeakoulututkinto

Ammattikorkeakoulu on koulutusta, johon voi hakeutua yhteishauulla. Pääsyvaatimuksena on suoritettu ammatillinen perustutkinto, opistoasteen tutkinto, ylioppilastutkinto, lukion oppimäärän suorittaminen, ammatillisen tutkinnon tai erikoisammattitutkinnon näyttötutkinto tai ulkomainen koulutus, joka lasketaan soveltuvaksi suomalaiseen korkeakoulujärjestelmään. (Opintopolku, n.d.-a)

Ammattikorkeakoulu on työelämään suuntautuvaa ja perustaa toimintansa korkean ammattitaidon vaatimukseen (Opetushallitus, n.d.-b). Ammattikorkeakoulututkintona voi

suorittaa Liikunnanohjaaja (AMK) tutkinnon, laajuudeltaan 210 opintopistettä. (Opintopolku, n.d.-b)

3 Tutkimuksen toteuttaminen

Työelämäyhteys opinnäytetyöhön linkittyy Suomen Paralympikomiteaan. Opinnäytetyö on tilaustyö, ja sen on suunniteltu yhteistyössä Suomen Paralympikomitean edustajan kanssa. Opinnäytetyö on tutkimuspainotteinen ja sen tavoitteena on selvittää ammattilaisten näkemyksiä yhdenvertaisuuden ja soveltamisen toteutumisesta. Opinnäytetyössä pyritään saamaan vastaus siihen, miten liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen hakuprosesseissa ja pääsykokeissa pystytään toimintarajoitteiset henkilöt huomioimaan ja kuinka paljon oppilaitoksista löytyy kokemusta soveltamisesta. Lisäksi tarkoitus on kerätä tietoa, mitä toimintarajoitteisten hakijoiden on hyvä tietää hakeutuessaan alan koulutuksiin.

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Sen lisäksi, että laadullisen tutkimuksen katsotaan perustuvan empiiriseen tiedonkeruuseen, tarvitsee se kuitenkin tuekseen myös teoriaa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 25). Laadullisen tutkimuksen perustana on kuunnella ja saada tietoa tutkittavasta aiheesta henkilöiltä, joilla tutkimuksen aiheesta on kokemusta ja näkemystä. Laadullisessa tutkimuksessa on lähtökohtana tiedon kerääminen luonnollisessa ympäristössä, jolloin kommunikointi on helpommin avointa ja luonnollista. (Puusa & Juuti, 2020, ss. 9–11)

Laadullisen tutkimuksen yleisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat havainnointi, eri dokumenteista kootut tiedot, kyselyt ja haastattelut. Näitä eri menetelmiä voidaan joko käyttää erikseen tai yhdistellä niitä, riippuen tutkimuksesta ja tutkimuksen resursseista. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 83) Tämä antoi mahdollisuuden käyttää opinnäytetyössä kahta eri menetelmää, jotta halukkaat osallistujat saatiin kaikki mukaan osallistumaan tutkimukseen. Haasteena osoittautui olevan viiden eri oppilaitoksista olevien ammattilaisten saaminen samaan aikaan haastatteluun, joten ratkaisuksi löytyi jakaa osallistujat kahteen eri haastatteluun, sekä tehdä kirjallinen kysely.

Huomioiden opinnäytetyön laajuuden, ei aineiston kokoa ole tarkoitus pitää merkittävimpana tekijänä opinnäytetyössä. Laadullinen tutkimus pyrkii välttämään tilastollisia yleistyksiä ja siksi haastateltavien henkilöiden omat kokemukset ja tiedot aiheesta ovat merkittäviä tutkimuksen kannalta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 98).

3.1 Suomen Paralympiakomitean vaikuttavuus yhteiskunnassa

Suomen Paralympiakomitea on järjestö, joka huolehtii vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien liikunnasta niin kilpaurheilussa kuin harrasteliikunnassa. Nykyinen Suomen Paralympiakomitea syntyi, kun Suomen vammaisurheilu ja -liikunta VAU sekä Suomen Paralympiakomitea yhdistyivät järjestöksi vuonna 2020. (Suomen Paralympiakomitea, n.d.-c) Komitean missiona on muuttaa maailmaa teoilla. Tavoitteena on tehdä suomesta yhdenvertaista ja liikunnallista yhteiskuntaa, jossa jokaisella on mahdollisuus liikunta-alan eri toiminnoissa, huolimatta henkilön mahdollisista rajoitteista. Komitean toiminta perustuu yhdenvertaisen liikunnan määrittelemiin, erilaisiin lakeihin ja sopimuksiin. Liikuntalaki, tasa-arvo ja yhdenvertaisuuslait, sopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (CRPD, YK:n vammaissopimus) sekä maankäyttö ja -rakennuslaki luovat vahvan veloitteen toteuttaa yhdenvertaisuutta liikunnassa. (Suomen Paralympiakomitea, 2021)

Suomen Paralympiakomitean **vastuullisuusohjelmaan** kuuluu ympäristövastuu, sosiaalinen vastuu sekä taloudellinen vastuu ja ohjelma on voimassa vuosina 2020–2025. Raportointi ohjelmasta on tehty joka toinen vuosi, eli vuosina 2021, 2023 ja 2025. (Suomen Paralympiakomitea, n.d.-a, ss. 2–3) **Sosiaalinen vastuu** kattaa ihmisoikeudelliset sekä yhteiskuntaan liittyvät asiat. Suomen Paralympiakomitean perustehtävän katsotaan oleva yhdenvertaisen liikunta- ja urheilukulttuurin sekä esteettömyyden edistäminen. Tavoitteena on myös tuoda näkyvyyttä vammaisille henkilöille liikunnan ja urheilun avulla. (Suomen Paralympiakomitea, n.d.-a, s. 3) **Taloudellisella vastuulla** tarkoitetaan hallinnon ja rahaliikenteen läpinäkyvyyttä sekä tukien, kuten valtionavun järkevää käyttöä. Mitä toimintakykyisempiä henkilöt yhteiskunnassa ovat, sen vähemmän he tarvitsevat yhteiskunnan tukea ja näin taloudellinen puoli näkyy myös yhteiskunnassa. Komitealla on vahva usko siihen, että liikunnan ja urheilun avulla pystytään tukemaan henkilöiden omatoimisuutta, itsestä huolehtimista sekä hyvinvointia. (Suomen Paralympiakomitea, n.d.-a, s. 4) **Ympäristövastuu** tarkoittaa muun muassa sitä, että komitea huolehtii tapahtumien järjestämisen, erilaisten hankintojen sekä urheilukisoihin matkustavien henkilöstön ja urheilijoiden myötä myös ympäristövastuusta parhaan mahdollisen osaamisen mukaisesti ja tarkastelee näiden toimintojen vaikutusta ympäristöön. (Suomen Paralympiakomitea, n.d.-a, s. 4)

Komitea on tehnyt vuosille 2021–2024 yhteisesti opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tavoiteasiakirjan, jossa määritellään keskeiset tavoitteet liikunnan edistämiseksi Suomessa. Tarkoituksena tavoiteasiakirjan mukaan on viedä eteenpäin, kehittää ja lisätä vammaisliikunnan ja -urheilun määrää sekä pyrkiä mahdollistamaan niiden toteuttaminen.

Lisäksi tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja integraatiota vammaishuippu-urheilussa, tukea liikunnan ja urheilujärjestöjen yhteistyötä sekä lisätä yhteiskunnallista arvostusta. Asiakirjan mukaan komitealla on kolme erillistä tehtävää. Ensimmäinen eli palvelujärjestönä toimiminen ohjaa edistämään osallisuutta, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta liikunnan ja urheilun alueella harrastajina, urheilijoina, vapaaehtoisina, luottamustoimissa ja liikunta-alan työntekijöinä sekä ammattilaisina. Toisena tehtävänä on olla kansallinen kattojärjestö paralympiaurheilulle, Special Olympics -toiminnalle ja elinsiirtourheilulle. Kolmantena tehtävänä on olla lajiliitto, jossa onnistumista mitataan kansainvälisellä menestyksellä. (Suomen Paralympiakomitea, 2021)

Komitea on tehnyt **kolme lupaus**, joiden mukaan sen toimintaa kehitetään ja edistetään. **Ensimmäisenä lupauksena** on liikkeen lisääminen, jonka tavoitteena on saada toimintarajoitteiset ihmiset harrastamaan liikuntaa ja olemaan fyysisesti aktiivisia. Tätä tuetaan esimerkiksi järjestämällä koulutuksia, kuten soveltavan liikunnan verkkokoulutusta ja seminaareja sekä konsultointeja eri toimijoille. Lisäksi lupauksena on tukea ja auttaa eri kuntoutuksen toimijoita, jotta pystytään edistämään kaikille kuuluvaa liikunnallista elämäntapaa. Apuvälinetoiminnan kehittäminen edistämään soveltavaa liikuntaa sekä asiantuntijuus ja hankkeiden toteuttaminen esteettömyyden kehittämiseksi on myös osa ensimmäistä lupaus. **Toisena lupauksena** on kilpaurheilumenestys, jossa tarkoituksena on vastata asiantuntija- ja edunvalvontatehtävistä sekä osoittaa resursseja paraurheilijoille heidän tiellään huippu-urheiluun. Tavoitteena on kehittää olosuhderesursseja sekä taloudellisia resursseja urheilijoiden tähdätessä kansainväliselle huipulle. **Kolmantena lupauksena** on yhdenvertaisen liikuntakulttuurin edistäminen, jonka mukaan toimintarajoitteiset ihmiset pääsisivät mukaan liikuntaan ja urheiluun. Lupauksen myötä Suomen Paralympiakomitea toimii YK:n vammaissopimuksen mukaisesti ja tuo esille toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua urheilussa kaikkiin rooleihin, kuten vapaaehtoisiksi, työntekijöiksi, harrastajiksi ja urheilijoiksi. (Paralympiakomitea, 2021)

3.2 Työelämäyhteys ja tutkimuksen aloittaminen

Työelämäyhteys opinnäytetyöhön löytyi työharjoittelun kautta. Suoritin keväällä 2023 harjoittelua Suomen Paralympiakomitealla ja yhteisissä keskusteluissa kävi ilmi heidän tarpeensa erilaisille tutkimuksille. Itselläni on vahva mielenkiinto soveltavaa liikuntaa kohtaan, joten keskusteluissa löytyi lopulta aihe, joka kiinnosti kumpaakin osapuolta. Suomen Paralympiakomitealla oli tarve saada tulevaa hankehakua varten alustavaa tietoa liittyen liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen saavutettavuuteen, joten oli helppoa tarttua aiheeseen, joka myös kiinnosti minua ammattini puolesta sekä henkilökohtaisella tasolla.

Kuten edellisissä kappaleissa on tullut ilmi Suomen Paralympiakomitealla on Suomessa vahva asema soveltavan liikunnan kentällä. Lisäksi kyseinen organisaatio tunnetaan yhdenvertaisuuden edistämiseksi tehtävässä työssä sekä erilaisten tutkimusten toteuttamisesta. Suomen Paralympiakomitean linkittyminen tutkimukseen tuo uskottavuutta tutkimuksen tarkoituksesta ja merkityksestä sekä auttaa tekijää löytämään oikeat kohteet ja haastateltavat tutkimuksen toteuttamiseksi.

Opinnäytetyötä aloitettiin suunnittelemaan keväällä 2023. Ennen kuin lopullinen suunnitelma ja tarkat tutkimuskysymykset muodostettiin, haluttiin alustavasti tiedustella liikunnan ja vapaa-ajan oppilaitosten kokemuksia hakuprosessin soveltamisesta ja pääsykokeista, sekä saada selvyys, onko toimintarajoitteisia hakijoita hakeutunut liikunnan ja vapaa-ajan koulutukseen. Tulokset olivat tärkeitä suunnitelman ja tutkimuskysymysten muodostamisessa ja siinä, mihin suuntaan tutkimusta lähdetään tekemään.

Opinnäytetyön alustava kyselykartoitus tehtiin siis toukokuussa 2023. Tällöin opinnäytetyöntekijä lähetti 18 liikunnan ja vapaa-ajan koulutusta järjestävään oppilaitokseen alustavan sähköpostikyselyn (Liite 1) kokemuksista hakuprosessien soveltamisesta. Kysymykset lähetettiin oppilaitosten hakijapalveluihin. Opinnäytetyö suunnattiin ammatillisille perustutkinnoille sekä ammattikorkeakouluille, joten kysely lähetettiin oppilaitoksille, joissa kyseisiä koulutuksia järjestetään. Lopulta sähköposteihin tuli vastauksia yhteensä kahdeksan kappaletta. Vastausten jälkeen suunnitelman ja tutkimuskysymykset muotoutuivat lopullisiksi ja syksyllä alkava tutkimus päätettiin toteuttaa haastattelulla ja kutsua haastatteluun ne vastaajat, jotka vastasivat myöntävästi kokemuksiin toimintarajoitteisista hakijoista sekä hakuprosessin soveltamisesta. Tutkimuskysymykset esitellään luvussa 3.3. Kyselykierrokselta laitettiin ylös vastatusten perusteella kahden oppilaitoksen tiedot, joissa kokemuksia hakuprosessin ja pääsykokeiden soveltamisesta oli.

Kartoituskyselyn jälkeen loput opinnäytetyön haastatteluosioon halukkaat kartoitettiin Suomen Paralympiakomitean avulla. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusala Suomessa suuri, osa alan toimijoista tuntee tai tietää muita alan toimijoita, joten tätä kautta oli loogista kartoittaa alan toimijoita, joita voisi haastatteluun pyytää. Tämä apu helpotti sähköpostikyselyjen kohdentamisessa oikeille henkilöille. Syksyllä 2023 opinnäytetyön teon alkaessa, pyynnöt osallistua tutkimuksen haastatteluun lähetettiin lopulta kevään 2023 kartoituksessa vastanneille kahdelle oppilaitoksen edustajalle, sekä seitsemälle muulle henkilölle, jotka nousivat esiin keskusteluissa Suomen Paralympiakomitean edustajan kanssa (Liite 3).

Vastauksia saatiin seitsemältä henkilöltä. Vastauksissa tuli ilmi, että vastaajat pitivät aihetta tässä ajassa tärkeänä sekä yhteiskunnallisesti merkittävänä, mikä korostaa tutkimuksen tärkeyttä. Lopulta haastattelupyyntöön vastasi myöntävästi viisi henkilöä, joka oli hyvä määrä lähetettyjen sähköpostien määrään nähden. Vielä tosin tässä vaiheessa haastetta toi ammattilaisten sekä opinnäytetyöntekijän aikataulujen yhteensovittaminen.

3.3 Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyö on tutkimuspainotteinen ja sen tavoitteena on selvittää ammattilaisten näkemyksiä yhdenvertaisuuden ja soveltamisen toteutumisesta. Opinnäytetyössä pyritään saamaan vastaus siihen, miten liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen hakuprosesseissa ja pääsykokeissa pystytään toimintarajoitteiset henkilöt huomioimaan ja kuinka paljon oppilaitoksista löytyy kokemusta soveltamisesta. Lisäksi tarkoitus on kerätä tietoa, mitä toimintarajoitteisten hakijoiden on hyvä tietää hakeutuessaan alan koulutuksiin.

Tutkimuskysymyksiä oli kaksi. Alkuperäisen suunnitelman mukaan ensimmäiseksi kysymykseksi asetettiin: Miten hakuprosessia tai pääsykokeita on sovellettu hakijoiden toimintarajoitteet/vammat tai erityiset tuen tarpeet huomioiden? Ensimmäinen versio toisesta tutkimuskysymyksestä oli: Mitä asioita tulisi henkilön, jolla on toimintarajoite/vamma tai muu erityisen tuen tarve tietää hakuprosessista tai pääsykokeista hakeutuessaan liikunnan ja vapaa-ajan opintoihin?

Tulosten analysoinnin yhteydessä kävi ilmi, että toisen tutkimuskysymyksen sanamuodon muuttaminen tulosten perusteella olisi olennaista ja antaisi vielä laajemman mahdollisuuden syventyä hakuvaiheeseen. Toisesta tutkimuskysymyksestä poistettiin harkinnan jälkeen sanat hakuprosessista tai pääsykokeista. Tämän jälkeen tutkimuskysymys oli: Mitä asioita tulisi henkilön, jolla on toimintarajoite/vamma tai muu erityisen tuen tarve tietää hakeutuessaan liikunnan- ja vapaa-ajan koulutukseen? Kanasen (2014) mukaan laadullisen tutkimuksen joustavuus antaa mahdollisuuden siihen, että prosessin edetessä voidaan muuttaa tutkimussuunnitelmaa. Laadullisen tutkimuksen perustana on jonkin ilmiön tarkastelu ja ymmärtäminen, jolloin on myös hankalaa etukäteen päättää täysin, miten tutkimus etenee. Aineisto ohjaa prosessia, jolloin esimerkiksi tutkimuskysymyksen muuttaminen tai muokkaaminen on mahdollista. (Kananen, 2014, s. 46) On siis perusteltua ja sallittua muuttaa tutkimuskysymyksen muoto analysoinnin tuloksena. Tämä muutos antoi mahdollisuuden tutkia asiaa hieman laajemmin, kuitenkin muuttamatta tutkimuskysymystä kokonaan tai vaihtamatta tutkittavaa aihetta, joka ei olisi ollut tutkimuksen kannalta suotavaa.

Tutkimuskysymykset rajasivat tutkimuksen kohdentamista hakuprosessiin, pääsykokeisiin ja opintoihin hakeutumiseen. Tällä rajauksella vältettiin aiheen laajentumista käytännön opiskeluihin hakuvaiheen, hakuprosessin ja pääsykokeiden jälkeen. Tutkimuskysymykset antoivat haastateltaville mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan koko uransa aikana eikä vain kohdentaa pohdintaa tämän hetken kokemukseen.

Tutkimuskysymyksiä oli perusteltua valita kaksi, jotta saadaan laajempi kuva hakuprosessista, pääsykokeista ja hakeutumisesta. Tutkimukseen osallistujien näkökulmat ja omat mielipiteet sekä kokemukset ovat tärkeitä nostaa esiin, kun pyritään edistämään yhdenvertaisuutta. Kentällä tehtävän työn ja siellä toimivien ammattilaisten tieto ja taito on ensiarvoisen tärkeää kehitettäessä ja pohtiessa yhteiskunnan esteettömyyttä ja mahdollista esteellisyyttä. Yhteinen keskustelu ja kokemusten vaihto antaa usein uusia näkökulmia myös kehittämislle ja omille näkemyksille. On hyvä pysähtyä kuuntelemaan muiden kokemuksia samalla ammentaa niistä lisää tietotaitoa myös omaan kokemuspankkiin. Tästä syystä yhteinen videohaastattelu katsottiin hyväksi vaihtoehdoksi toteuttaa opinnäytetyön tutkimusosa.

3.4 Aineistonhankinta videohaastattelulla ja kyselyllä

Keväällä 2023 ja syksyllä 2024 tehtyjen kyselyiden jälkeen haastatteluun oli saatu viisi osallistujaa. Tässä vaiheessa tutkimusta siirryttiin lopulliseen aineistonhankintaan. Aineistonhankinnan menetelmänä käytettiin teemahaastattelua Zoom-videotapaamisella. Toisena menetelmänä käytettiin yhdelle osallistujalle kirjallista kyselylomaketta aikatauluhaasteiden vuoksi. Kysymyslomakkeessa pyydettiin kirjalliset vastaukset muutamaa haastatteluissakin käytettyihin teemoihin. Teemahaastattelun etuna katsottiin olevan sen mahdollisuus tuoda tutkittavien omat kokemukset kuuluviin. Hirsjärven ja Hurmen (2022) mukaan teemahaastattelu ei sido tiettyihin kysymyksiin, vaan siinä voidaan edetä teemojen avulla ja vapauttaa vastaajat kertomaan tulkintansa ilman kohdennettuja tarkkoja kysymyksiä. Sen etuna on vapaus antaa tutkittavien mennä teemoihin niin syvälle, kuin se haastateltavasta on tarpeellista ja sillä voidaan tutkia haastateltavien kokemuksia, tunteita ja uskomuksia. (Hirsjärvi & Hurme, 2022, Teemahaastattelu – puolistrukturoitu haastattelu - luku, 4.–5. kappale)

Teemahaastattelua voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa haastattelut suoritettiin puolistrukturoidusti, joka vapauttaa haastattelijan liian tarkalta kysymysten järjestykseltä. Puolistrukturoidussa haastattelussa etuna on myös se, että tietty

osa tai näkökulma haastattelussa on ennalta lukkoon lyöty, mutta ei kaikkia. (Hirsjärvi & Hurme, 2022, Teemahaastattelu – puolistrukturoitu haastattelu - luku, 1., 5.–6. kappale) Puolistrukturoitu haastattelu valittiin juuri sen vuoksi, että se ei sido kysymyksiä tiettyyn järjestykseen ja antaa haastattelun edetä myös keskustelijoiden mukaan. Lisäksi aiheissa voitiin pysyä, koska teemat ja tutkimuskysymykset olivat vastaajien tiedossa jo etukäteen. Puolistrukturoitu haastattelu antoi kuitenkin vapauden laajentaa keskustelua osallistujien omien kokemusten ja näkemysten mukaisesti aihepiirissä pysyen.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan haastattelu pyrittiin järjestämään yhdellä ryhmähaastattelulla. Heti alusta alkaen tämän tiedettiin olevan haasteellista saada aikataulut sopimaan viiden haastateltavan sekä tutkimuksen tekijän välillä. Ensimmäisenä yrityksenä lähetettiin Webropol-lomakkeella aikatauluvaihtoehtoja, joihin haastateltavat pystyivät rastiittamaan yhden tai useamman itselleen sopivan ajankohdan. Vaihtoehtoja tässä kyselyssä oli neljä. Kaikille sopivaa ajankohtaa ei tällä kyselykierroksella löytynyt, joten ehdotuksia ajankohtaan lähetettiin vielä sähköpostilla. Kysely ei vielääkään tuottanut sopivaa ajankohtaa, jolloin suunnitelmaan tehtiin muutos ja järjestettiin alkuperäisen Webropol-kyselyn vastausten perusteella kaksi haastattelua. Ensimmäiseen haastatteluun kutsuttiin kolme osallistujaa ja toiseen kaksi. Yksi osallistuja kuitenkin ei päässyt paikalle, joten aineiston keruuta laajennettiin lähettämällä vielä haastattelujen lisäksi Webropol- kysely sisältäen muutaman kohdan avoimia kysymyksiä liittyen haastatteluissakin käytyihin aiheisiin. Kysymykset muodostettiin haastatteluissa käytyjen kysymysten mukaisesti.

Lopulta aineisto koostui kahdesta Zoom-videohaastattelulsta ja yhdestä avoimia kysymyksiä sisältävästä kyselylomakkeesta (Liite 4). Laadullisen tutkimuksen etuna on, että sen toteuttamiseen voidaan käyttää yhdistellen ja erikseen eri tutkimusmenetelmiä, kuten haastatteluja ja kyselyitä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.83). Tämä antoi mahdollisuuden jokaisen tutkimukseen osallistujan päästä mukaan, mahdollisista yllättävistä esteistä riippumatta. Videohaastattelujen jälkeen aineisto litteroitiin kirjoittamalla se tekstimuotoon analysointia varten.

Haastattelu aineistonhankintana sisältää myös erilaisia haasteita. Oikean haastatteluajankohdan löytäminen sekä aineiston litterointi vie aikaa. (Hirsjärvi & Hurme, 2022, Haastattelun edut ja haitat - luku, 1. kappale) Lisäksi puolistrukturoitu haastattelu saattaa sisältää paljon tutkimuksen aiheen näkökulmasta epäolennaista tietoa. Lisäksi videohaastatteluissa on kyselylomakkeita suurempi riski, ettei anonyymiutta pystytä takaamaan haastatteluissa (Hirsjärvi & Hurme, 2022, Haastattelu vai kyselylomake – luku, 3. kappale). Videohaastattelu vaatii haastattelijalta tarkkaa korvaa sekä mahdollisuutta säilyttää

aineisto hyvin suojatuissa tiedostoissa kaiken varalta. Haastateltavien nimet ja organisaatiot anonymisoitiin litterointivaiheessa ja tieto näistä jää vain haastattelijan tietoon, eikä niitä tuoda esiin kirjallisessa analyysissä. Tarkemmat tiedot aineistonhankinnan menetelmistä, säilytyksestä ja aineiston käsittelystä on kuvattu opinnäytetyön aineistonhallintasuunnitelmasta (Liite 4).

Teemahaastattelu menetelmänä antoi haastattelun edetessä mahdollisuuden syventää ja laajentaa keskustelunaiheita teemaan liittyen. Haastatteluissa kiinnostavaa on keskustelun eteneminen ja haastateltavien kokemusten ja näkemysten yhteneväisyydet sekä erilaisuudet. Pelkkä kirjoitelmapyyntö tutkimuskysymyksiin olisi voinut tuottaa paljon suppeampia näkemyksiä aiheeseen liittyen ja tämän vuoksi haastattelu osoittautui parhaaksi tavaksi saada laajaa kuvaa koulutuksen järjestäjine puolelta tähän yhteiskunnalliseen kysymykseen koulutuksen yhdenvertaisista mahdollisuuksista. Haastattelun monipuolisuus tuli nopeasti esille ja aikarajana keskusteluille oli ainoastaan haastattelijan määrittelemä aikaraja tapaamiselle. Tarkkaa aikaa tiettyihin kysymyksiin vastaamiselle sekä kysymysten järjestykselle ei rajattu, jolloin keskustelu oli luonnollista ja aiheesta toiseen siirtyminen sujuvaa. Haastattelut aloitettiin vapaalla keskustelulla ja esittelyllä, jolloin rennon ilmapiirin luominen oli helpompaa ja haastateltavien omien kokemusten ja mielipiteiden tuominen esille luontevampaa.

3.5 Aineiston analyysi teemoittelulla

Haastattelujen jälkeen aineisto litterointiin kirjalliseksi tiedostoksi. Haastatteluiden litteroitu tuotos, sekä erillinen Webropol-kysely analysoitiin teemoittelun avulla. Nämä esille nousseet teemat esitellään ja avataan seuraavassa luvussa. Teemoittelun tarkoituksena on nostaa esiin tutkimuksen kannalta oleellisia tärkeitä asiakokonaisuuksia. Tarkoituksena on, että teemoja ei ole mietitty valmiiksi vaan ne nousevat esiin aineistosta ja löytyvät aineiston analyysin tuotoksena. (Juhila, n.d.)

Aineiston litteroinnin jälkeen aineistoon perehdyttiin syvällisesti ja huolellisesti. Tutkimuskysymyksiin nojaten aineistosta alleviivattiin sanoja, sanayhdistelmiä tai kokonaisia lauseita. Kun aineisto oli käyty huolella läpi ja tutkijan silmin kaikki tutkimuskysymyksiin viittaavat ja kysymysten kannalta oleellisimmat asiat oli alleviivattu, tehtiin kaikista alleviivauksista erillinen lista. Analyysi jatkui luokittelemalla usein esiintyviä samankaltaisia aiheita ja piirteitä omiksi ryhmikseen. Ryhmittelyn jälkeen muodostui eri teemoja, joita oli lopulta yhteensä kuusi. Teemoiksi muodostuivat

1. kaikilla on mahdollisuus
2. aina pystytään soveltamaan
3. SORA-lainsäädännön vaikutus
4. et pääse ulko-ovesta sisälle
5. ei oo enää mikään kynnyskysymys
6. sä oot sen asiantuntija

Taulukossa 1 vasemmalla puolella on teemat ja oikean puolen sarakkeessa viittausten lukumäärä teemoihin liittyen. Teemat on järjestetty taulukkoon viittausmäärien mukaisesti eniten viittauksia saaneesta teemasta vähiten viittauksia saaneeseen teemaan.

Taulukko 1 Aineiston teemat

Teema	viittausten lukumäärä
Kaikilla on mahdollisuus	43
Aina pystytään soveltamaan	26
SORA-lainsäädännön vaikutus	22
Et pääse ulko-ovesta sisälle	20
Ei oo enää mikään kynnyskysymys	13
Sä oot sen asiantuntija	9

4 Tutkimuksen tulokset

Aineiston analyysissä muodostui kuusi teemaa, joiden mukaisesti tutkimustulokset esitetään tässä luvussa yksi teema kerrallaan niin, että eniten viittauksia saanut teema on ensimmäisenä ja vähiten viittauksia saanut teema viimeisenä. Kunkin teeman kohdalla esitetään myös suoria lainauksia aineistosta.

4.1 Kaikilla on mahdollisuus

Jotta voidaan pohtia hakuprosessin ja pääsykokeiden soveltuvuutta ja mahdollisuuksia sekä kokemuksia niiden soveltamisesta, on avattava aihetta tarkemmin. Ensimmäisenä määritellään, mitä eri oppilaitosten hakuprosessissa ja pääsykokeissa on vaatimuksina. Aineistossa nostettiin esiin pääsykokeiden viime vuosina tapahtuneet muutokset.

Ammatillisissa perustutkinnoissa on viime vuosien aikana siirrytty yhteiseen valtakunnalliseen pääsykoejärjestelmään, joka on helpottanut pääsykokeiden järjestämistä ja hakeutumista kaikissa oppilaitoksissa. Ammattikorkeakouluissa on siirrytty vuonna 2020 digitaaliseen valintakoesysteemiin ja ammattikorkeakoulutasolla ei fyysisiä pääsykoetestejä enää järjestetä.

Muutos ammatillisten perustutkintojen koulutusten pääsykokeissa on vaikuttanut sekä koulutuksen järjestäjiin sekä hakijoihin. Ennen hakijat joutuivat hakiessaan käymään jokaisen oppilaitoksen pääsykokeissa erikseen. Nykyään pääsykoejärjestelmä on määritelty sellaiseksi, että henkilö voi hakeutua moneen eri oppilaitokseen, mutta pääsykokeet käydään suorittamassa vain yhdessä oppilaitoksessa. Ammatillisissa perustutkinnoissa on liikunnan- ja vapaa-ajan koulutukseen päivän kestävä fyysiset testit ja niiden suorittaminen yhdessä oppilaitoksessa helpottaa koulutuksen järjestäjää sekä myös hakijoiden mahdollisuutta pääsykokeiden suorittamiseen. Huomattavana helpotuksena nähdään pääsykokeiden muuttumisen. Yhteinen valtakunnallinen järjestelmä koetaan olevan hyödyksi koulutuksen järjestäjille, mutta myös hakijoille itselleen. Yhden päivän pääsykokeiden järjestäminen helpottaa kokemuksen mukaan kaikkia osapuolia.

Mikä on parantunut viime vuosien hakeutumisen osalta on se, että sä voit hakea useampaan urheiluopistoo, mut sä menet vain yhden urheiluopiston pääsykokeisiin. Ku ennen oli se ralli, et sä kuljet kolmessa-neljässä eri opistossa pääsykokeissa. Mut se on saatu pois, kun on saatu nää valtakunnalliset pääsykokeet niin se on niinku järkevöittäny hakijoita ja myös meidän toimintaa.

Täysin digitaalisen pääsykokeen katsotaan auttavan siihen, että kaikki voivat hakea tasapuolisesti liikunnan ja vapaa-ajan koulutukseen. Digitaaliset kokeet koetaan asettavan kaikki hakijat samalle viivalle, huolimatta henkilöiden omasta toimintakyvystä. Myös mahdollisuuden päästä opiskelemaan todistusvalinnan perusteella koetaan edistävän hakemisen tasapuolisuutta.

Muuttu tälläseks digitaaliseksi valintakokeeksi. Niin tota se oli aika iso, iso muutos ja sitte eihän tässä niinku sillei et se on ihan sama et onko toimintarajoitteinen vai ei niin periaatteessa pystyy sitte osallistumaan näihin digitaalisiin valintakokeisiin

Suurin osa hakijoista ammatillisessa koulutuksessa valitaan todistusvalinnalla. Ammattikorkeakouluissa todistusvalintojen osuus on hieman pienempi, mutta sen katsotaan olevan selkeä mahdollistaja kenen hakijan tahansa päästä koulutukseen. Ammatillaisen tietämyksen mukaan ammattikorkeakouluihin pääsee opiskelemaan puolet hakijoista ilman erillistä pääsykoetta, ammatillisten perustutkintojen puolella jopa kolme neljäsosaa hakijoista. Hakuvaiheessa kuitenkin huomioidaan olevan kohta, jossa tiedustellaan erilaisten rajoitteiden olemassaoloa. Tämän ei kuitenkaan katsota automaattisesta eväävän pääsemistä koulutukseen. Kohta johtaa lisätiedusteluihin, jonka jälkeen oppilaitos arvioi hakijan kyvykkyyden koulutukseen jo hakuvaiheessa.

Koulutodistuksien perusteella noin 50 % vois sanoa ammattikorkeakoulusta riippumatta, niin pääsee.

Et meillähän 75 % opiskelijoista tulee sillä todistusvalinnalla.

Toki siellä hakuvaiheessa on sitte sellanen kysymys, että onko mihin sitte hakija vastaa kyllä tai ei, että onko jotakin tälläisiä niinku vammasuuteen tai fyysiseen tai psyykkiseen tai sosiaaliseen puoleen olevia rajoitteita. Ja siihen jos hakija vastaa kyllä, niin sitten ammattikorkeakoulu sitte kattoo sen jälkeen, että onko niinku kykenevä osallistumaan sitte siihen koulutukseen.

Ammattikoulutusten fyysisen pääsykoetestien ei koeta sulkevan myöskään pois ketään hakijoista. Fyysisten testien osuus pääsykokeen kokonaispisteistä on pieni ja suuremman osuuden pääsykokeiden pisteytykseen saa vuorovaikutustaidoista sekä todistuksesta. Maksimipistemäärästä liikunnan osion osuus on vain neljä pistettä, joka on lopulta vain 10 % kokonaispisteytyksestä. Aineistossa kerrotaan fyysisiin testeihin kuuluvan pallolliset taidot, rytmi, uinti ja kestävyys. Huomiona nostetaan esiin myös osioiden pisteytyks ja se, että joka osiosta ei tarvitse saada täysiä pisteitä. Eri toimintarajoitteiden ei automaattisesti ajatella estävän fyysisissä testeissä onnistumista ja onnistumisen katsotaan riippuvan myös vamman laadusta. Pääsykokeiden arvioinnissa huomioidaan myös se, että osioista pitää saada pisteitä, mutta osiota voidaan myös tarvittaessa muokata. Fyysisten pääsykokeiden katsotaan kuitenkin tuovan jonkinlaista kuvaa koulutuksen järjestäjille alalle hakeutujista ja heidän fyysisistä taidoistaan ja haastatteluissa nouseekin esiin myös muistutus siitä, että liikunnan alalla tiettyjä fyysisiä ominaisuuksia täytyy hakijoilla olla. Useaan kertaan aineistossa kuitenkin korostetaan hakijoiden muita ominaisuuksia. Sosiaalisten taitojen ja psyykkisen soveltuvuuden alalle koetaan olevan suuressa roolissa valittaessa hakijoita. Näitä taitoja testataan pääsykokeiden yksilöhaastatteluissa, ryhmäkeskusteluissa sekä taidoissa

vetää liikuntatuokio muille ryhmän hakijoille. Pääsykokeiden fyysisyyteen koetaan perusteena olevan liikunnan alan työnkuva. Osa valmistuneista tulee työskentelemään liikuntaryhmien vetäjinä, joten silloin tietyt fyysiset taidot ovat välttämättömiä.

Siellä urheiluopistot on sopinu, että ne testit on niinku tietynlaiset ja niistä pitää saada pisteitä, mutta niitähän pystytyään niinku soveltamaan, että jos ajatellaan että hakija on vaikka pyörätuolissa niin kyllähän hän pystyy pyörätuolissakin pompottelemaan koripalloo tai pystyy todennäköisesti uimaan ja sillä tavalla et sehän riippuu sit siitä sun vammasta.

Meillähän on vielä senhän takia ne pääsykokeetkin on vielä niin fyysiset koska meiltä oikeesti valmistuu sitte et he on niitä, jotka menee sit vetää niitä ryhmäliikuntaa tai vesijumppaa tai muuta.

Aineistossa nousee muutamia kertoja esiin myös jatkuvan haku. Jatkuvan haun kautta tulevilla ei ole mahdollisuutta todistusvalintaan, jolloin pääsykokeiden pisteytys on suuremmassa roolissa kuin yhteishaussa. Jatkuvassa haussa hakevilla fyysisten pääsykokeiden suorittamisen pisteytyksen prosenttiosuus nousee jo 40 %:iin. Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen osuus on jatkuvassa haussa 60 %.

4.2 Aina pystytään soveltamaan

Hakuprosessin ja pääsykokeiden soveltamisessa ei aineistossa noussut esiin ongelmia. Yleisesti ilmeni, että kaikkea hakuprosesseissa ja pääsykokeissa on mahdollista soveltaa ja jokainen hakija katsotaan yksilökohtaisesti silloin kun soveltaminen osoittautuu tarpeelliseksi hakijoiden kohdalla. Pääsykokeiden soveltamisesta oli jonkin verran erilaisia kokemuksia, jotka nousivat esiin aineistossa. Esiin nousseet kokemukset olivat muun muassa tilojen käytöstä ja niiden eriyttämisestä tarvittaessa hakijalle. Tilojen eriyttämistä käytettiin häiriötekijöiden poissulkemisessa esimerkiksi näkövammaisella hakijalla. Kuulotuen tarvitsevalle hakijalle järjestettiin oma huone, jossa hakija pystyi käyttämään omaa avustajaansa selviytyäkseen kirjallisesta pääsykokeesta.

Tarvittaessa järjestettiin lisäaikaa suoriutua pääsykokeista, jos hakijalla oli todettu esimerkiksi lukihäiriö. Aineistossa ilmenee kokemuksia myös kuulovammaisista hakijoista, joilla oli tulkki mukanaan pääsykokeissa. Edellä mainitut sovellukset koettiin olevan täysin ongelmattomia ja niiden järjestäminen oppilaitoksen puolelta onnistui sujuvasti. Kuulovammaisen hakijan kohdalla käytettiin kahta tapaa, puheen tulkki ja opettajat

näyttivät testiosioiden suorittamisen esimerkkiä näyttäen. Kokemusta kuvattiin hyvin onnistuneeksi.

Sekin on sitte, että tuota et hänellä on tietysti sit koko ajan tulkki tällä opetuksessa käytössä ja ja tuota pääsykokeissa niin tulkki tulkkas koko ajan ja sitten opettajat näyttivät käytännössä mitä on. Et se sujui niinku tosi hyvin.

Aineistossa korostui ammattilaisten valmius soveltaa pääsykokeita sen mukaan, mitä kukin hakija tarvitsee. Kävi ilmi, että mitä vaan voidaan soveltaa ja yksilöllisiä järjestelyitä pystytään ongelmitta järjestämään, jos hakijalla on siihen tarvetta. Soveltamisen tarve itsessään ei sulje ketään pois ja valintakokeeseen pystytään järjestämään kaikkea tarvittavaa, jos katsotaan sovellukset yksilöiden kohdalla olevan tarvittavia.

Alan ammattilaisten puheista nousee kuitenkin esiin vähäinen kokemus toimintarajoitteisista hakijoista sekä pääsykokeiden soveltamisesta monin eri tavoin. Aineistossa on mainintoina vain yksittäistapauksia eri toimintarajoitteista, kuten näkövammaisista, kuulovammaisista, CP-vammaisista sekä henkilöistä, joilla on lukihäiriöitä.

Voisko sanoa niinku tämmösiä liikuntarajoitteisia tai vammaisia hakijoita nii meillä on ollut hyvin vähän täällä.

Kaikki on kumminkin tietyllä tavalla sellasia niinku yksittäistapauksia

Aineistossa pohditaan myös hakijoiden määrän vähyyteen johtuvia syitä. Pääosin näitä ei tiedetä ja herää kysymys pitäisikö asiaa tutkia, jotta erilaisia hakijoita alalle saataisiin. Huomioitavaa aineistoissa oli myös näkökulma siihen, että yleisesti ottaen hakijamäärät alalle ovat pieniä. Hakijoiden määrän katsottiin olevan eräänlainen ongelma myös yleisesti, ei vain toimintarajoitteisten kohdalla. Ammatilainen pohtii löytyisikö selvitystä hakijoiden vähäiseen määrään lähestymällä kohdehenkilöitä, kuten paraurheilijoita sekä liikuntavammaisten ryhmissä harjoittelevia henkilöitä. Ehdotuksena nousee esille mahdollinen opinnäytetyön aihe, jotta saataisiin kiinni niistä syistä, joita toimintarajoitteisten hakijoiden vähyydelle on.

Ja sitä pitäis kysyä ihmisiltä, jotka harrastaa vaikka paraurheilua tai ovat jossain liikuntavammaisten ryhmässä, et ovatko he miettineet alaa ja jos ovat miettineet niin miksi eivät ole hakeutuneet. Et se olis melkein opinnäytetyön aihe.

Hakijoiden vähäistä määrää voisi tutkia monelta eri suunnalta. Aihetta voi lähestyä koulutuksen järjestäjien puolelta, mutta voisi olla tärkeää myös saada tietoa kohderyhmän suunnalta.

4.3 Et pääse ulko-ovesta sisälle

Aineistossa nousee esille myös hakijoille olennaisia hakuvaiheen pohdintoja. Yhteiskunnan rakenteet eivät kaikilta osin ole esteettömiä, ja tämä koskee myös oppilaitoksia sekä niiden ympäristöjä. Vastaajien mielestä on hyvä miettiä jo hakuvaiheessa, mitkä oppilaitokset Suomessa tarjoavat parhaat olosuhteet opiskelulle toimintarajoitteet huomioiden. Suomessa on urheiluopistoja, joiden tilat ovat vanhoja ja rakennettu aikaan, jolloin esteettömyyttä ei pidetty pakollisena rakentamisessa. Esiin nousi suuret erot oppilaitosten esteettömyydessä ja osassa urheiluoppilaitoksia katsottiin tilojen, välineiden ja resurssien olevan paremmat ottamaan vastaan esimerkiksi henkilöitä, joilla on fyysisiä toimintarajoitteita. Tiloissa liikkuminen, eri apuvälineiden käytön mahdollisuus sekä henkilökunnan koulutuksen koettiin olevan keskeisessä roolissa opintojen onnistumisessa ja mahdollistamisessa sekä henkilöiden saamisessa liikunnan ja vapaa-ajan opintojen koulutukseen. Eri oppilaitosten tilojen uusiminen tuo mahdollisuutta muuttaa vanhoja tiloja esteettömiksi. Kuitenkin esiin nousee myös tietoisuus siitä, että urheilutilojen esteettömyys ja soveltuvuus koskee muutakin kuin fyysisiä toimintarajoitteita. Isot kaikuvat hallit vaikuttavat myös muihin ominaisuuksiin. Tämä nähdään tulevaisuuden kehityksessä parannettavana asiana.

Kampus ei kaikilta osin ole esteetön, et on portaita mitkä voi aiheuttaa tuota hankaluutta, mutta niitä tiloja mitä on nyt niinku uusia sinne tullu, niin ne on aika esteettömiä, että on sitte niitä rampeja laitettu ja näin. Mutta tietysti semmonen yks hyvä kysymys on, että kuinka paljon öö urheilutilat ylipäänsä on esteettömiä. Siis nehän on aika isoja kaikuvia halleja, että tota et siin on varmaan semmosta kehittämisen paikkaa

Aineistossa huomioitiin myös urheiluoppilaitosten eri panostukset tilojen esteettömyyteen. Urheiluoppilaitoksista esteettömimpinä koettiin olevan Pajulahden ja Kuortaneen urheiluopistot, joissa järjestetään muutenkin paraurheilun toimintaa. Pohdintaa herätti hakutoiveiden järjestys ja se vaikuttaako tieto urheiluopistojen esteettömyydestä tai

esteellisyydestä hakujärjestykseen. Laitetaanko lähtökohtaisesti hakutoiveeksi opisto, jossa tiedetään olevan haasteellista liikkua ympäristössä ja sisätiloissa.

Vastaajien keskuudessa nostettiin esiin myös opiskelussa mahdollisesti tarvittavat apuvälineet henkilöille, joilla on toimintarajoite. Urheilun apuvälineiden katsottiin olevan kalliita, joten niiden saaminen moneen oppilaitokseen ei ole vastaajien mukaan helppoa tai yksinkertaista. Toimintarajoitteisten henkilöiden opintojen kohdentaminen muutamaa urheiluopistoon katsottiin hyväksi mahdollisuudeksi eikä niinkään huonoksi suuntaukseksi.

Urheiluopistojen välillä sitä jää pohtimaan, että ku Pajulahdessa sit taas on panostettu ehkä enemmän siihen esteettömyyteen, kun siellä heillä on tää paralympiastatus.

Et tapahtuuko siinä välissä sitä karsintaa hakijoilla.

Koska heillä on siellä käytännön kokemus. Ammattitaitoinen henkilökunta ja ennen kaikkea heil on niitä välineitä siellä. Siis liikunta alan apuvälineet on hirveen kalliita niin sillen ku siellä on se apuvälinelainaamo samassa niin mun mielestä se tuo niitä mahdollisuuksia.

Tietoisuus esteettömyydestä ja luotu status voi tuoda jo lähtökohtaisesti tilanteeksi sen, että hakutoiveet laitetaan itselle parhaaksi katsottuun järjestykseen. Tämä voi vastaajien mielestä vaikuttaa jo eroihin hakijoiden määrässä eri oppilaitoksiin. Urheilun apuvälineiden saatavuuden, ammattitaitoisen henkilökunnan ja käytännön kokemuksen katsottiin myös antavan parempia mahdollisuuksia opiskelulle ja sen sujumiselle.

Vaikuttavana tekijänä koettiin myös oppilaitosten tunteminen. On huomattu, että opiskelijat, jotka ovat jo viettäneet aikaa ennen oppilaitoksiin hakeutumista tietyissä oppilaitoksissa, hakeutuvat helpommin juuri kyseiseen oppilaitokseen. Hakijoiden kokemukset eri paikoista vaikuttavat vastaajien mukaan mahdollisesti jo hakuvaiheessa. Tällöin hakijalla on jo kokemus opistojen tiloista ja mahdollisuuksista opiskelulle. Tutun ja turvallisen koettiin vaikuttavan hakijoihin ja kynnykseen hakeutua opiskelemaan. Esteellisyys sulkee mahdollisesti jo hakuvaiheessa opistoja hakijoilta pois.

Kylhän sä tuttuun paikkaan mieluummin haet, kun ventovieraaseen.

Tutulla ja turvallisella paikalla on tietty merkitys.

Jos ensimmäisenä et pääse ulko-ovesta sisälle ja oot pyörätuolin käyttäjä niin kyl siin niinku vähän miettii, laitanko sinne vai sinne hakemuksen.

Henkilöiden, joilla on toimintarajoite, olisi siis hyvä pohtia jo hakuvaiheessa eri vaihtoehtoja urheiluoppilaitosten välillä. Yhdenvertaista mahdollisuutta opiskella missä vaan pidetään tärkeänä, mutta opintojen kohdentamista tiettyihin oppilaitoksiin ei kuitenkaan nähdä heikentävänä asiana. Päinvastoin sen katsotaan avaavan enemmän mahdollisuuksia yhdenvertaiseen opiskeluun. Hakiessa on kuitenkin hyvä tiedostaa, että kaikki liikunnan ja vapaa-ajan opinnot ei kuitenkaan sovellu kaikille. Aineistossa huomioitiin myös se, että liikunnan ja vapaa-ajan alan opintoihin hakevan tulee tiedostaa se tosiasia, että kaikkea alan töitä ei edes opintojen jälkeen voi tehdä, vaikka yhdenvertaisuuteen panostettaisiinkin täysillä. Nämä asiat tulee huomioida jo pohtiessa mahdollista hakeutumista alalle. Mitä haluaa koulutuksella tehdä ja mihin omat kyvyt alalla riittävät.

4.4 SORA-lainsäädännön vaikutus

Liikunnan ja vapaa-ajan opinnot kuuluvat SORA-lainsäädännön piiriin ja tämän vuoksi oli tärkeää nostaa esiin myös sen käyttäminen hakuprosesseissa. Aineistosta kuitenkin selvisi, että SORA-lainsäädäntöä ei oikeastaan käytetä kuin tietyissä tapauksissa, jotka eivät liity fyysisiin ominaisuuksiin tai tiettyihin muihin toimintarajoitteisiin. Kokemusten perusteella SORA-lainsäädäntöä käytetään hyvin harvoin ja silloin kyseessä on jokin muu ongelma kuin fyysinen vamma tai toimintarajoite. Sora lainsäädännön käyttöönottamisesta oli kokemusta vain muutamalla haastateltavalla vuosien aikana ja nekin kerrat olivat yksittäistapauksia.

SORA-lainsäädännön kautta voidaan sulkea opinnoista pois lähinnä päihteidenkäytön, mielenterveysongelmien, väkivaltarikosten sekä lapsiin kohdistuvien rikosten vuoksi. Osassa oppilaitoksissa kuitenkin myös päihteiden käyttöön on omat protokollat ja sen vuoksi ei sora lainsäädäntöä näissäkään tapauksissa käytetä.

Jos on lievä tällänen väkivalta keissi taustalla niin sekään ei vaikuta siihen, et sen pitää olla yllättävän kova se rikos, mikä pitää olla tehty et sil on jotain vaikutusta et se esimerkiksi opiskelupaikka voidaan kumota.

Yllätyksellisenä pidettiin sitä, että SORA-lainsäädännön käyttöönottoon ei vaikuta välttämättä edes lievinä tuomitut väkivaltatapaukset. Teon pitää olla suhteellisen kova, jotta SORA-lainsäädännön avulla voidaan opiskelupaikka evätä.

Aineistosta selvisi, että tämä lainsäädäntö ei käyttönotoltaan koske vammautuneiden tai toimintarajoitteisten hakeutumista, vaan lähinnä sitä käytetään erilaisten ongelmien kohdalla hakuprosesseissa tai opintojen aikana. Esiin nousi kuitenkin sen mahdollinen vaikutus miettiessä opintoja. SORA-lainsäädännöllä koettiin olevan lähinnä ennaltaehkäisevä vaikutus ja sen tekstimuodot katsottiin olevan melkein pelottavia. Tämän mietittiin vaikuttavan osaltaan siihen, uskaltaako alalle hakeutua.

Näis kumminkin näis teksteissä sanotaan et sillei mul on tässä et ei oo tarkoituksena tässä kumminkaan asettaa mitään tarpeettomia esteitä jos hakija on vammainen tai tota on fyysinen rajoite tai muu. Kumminkin ne on ne sanamuodot laitettu niin, että vaikka oliski joku vamma niin siltikin pystyy hakemaan

SORA-lainsäädännön tarkoituksena ei siis pidetty tarpeettomien esteiden asettamista vamman tai toimintarajoitteen vuoksi. Tekstien katsottiin olevan selkeitä ja sanamuotojen sellaisia, joista voidaan ymmärtää alakohtaisesti mihin SORA-lainsäädäntöä käytetään ja mihin sitä ei ole tarkoitus käyttää.

4.5 Ei oo enää mikään kynnyskysymys

Aineistossa korostui ammattilaisten mielipide ja näkemys siitä, että toimintarajoitteet eivät ole nykypäivänä enää este hakeutumiselle liikunnan- ja vapaa-ajan opintoihin. Oppilaitosten työntekijöiden asenteiden ei myöskään katsottu olevan ongelma ja koettiin että ei ole olemassa enää isoja rajoitteita toimintarajoitteisten henkilöiden hakeutumisessa. Haastattelussa huomioitiin kuitenkin myös tiettyjen ominaisuuksien olevan eduksi hakuprosessissa. Hyviksi ominaisuuksiksi nousi sosiaalisuus ja ulospäinsuuntautuneisuus ja huomioitiin myös, että työtä tehdessä tulee yksilöllä kaikesta huolimatta olla myös tiettyjä fyysisiä toimintaedellytyksiä alalla toimimiseen. Nämä ovat kuitenkin yksilökysymyksiä ja jokaisen kohdalla tulee asiaa katsoa tapauskohtaisesti hakuvaiheessa. Hakeutumiseen ei kuitenkaan katsottu olevan mitään esteitä kenenkään kohdalla ja pääsykoe on se mikä selvittää mahdollisuuden opintoihin pääsyyn.

Itse hakuprosessin koettiin olevan yhdenvertainen ja ratkaisevana pidettiin muita kuin fyysisiä ominaisuuksia. Aineistossa nousi useasti esille yhteinen näkemys kenen tahansa mahdollisuuksia hakeutua opintoihin ja toimintarajoitteilla ei koettu olevan enää nykypäivänä merkitystä.

Kuka tahansa voi hakea ja ei tarvitse olla urheilija et riittää, että on kiinnostunut liikunnasta ja hyvinvoinnista.

On ihan sama onko toimintarajoitteinen vai ei

Ei oo enää mikään kynnyskysymys

Oppilaitosten näkökulmasta ei ole väliä, onko hakija toimintarajoitteinen vai ei, eikä alalle hakeutumisen katsottu olevan minkäänlainen kynnyskysymys. Aineistossa korostettiin myös sitä, että hakijoiden ei tarvitse olla taustaltaan urheilijoita vaan tärkeämpänä ominaisuutena katsottiin olevan kiinnostuneisuus liikunnan ja hyvinvoinnin edistämiseen. Hakijoiden fyysisten ominaisuuksien ei katsottu vaikuttavan pääsykokeissa suoriutumiseen tai niissä pärjäämiseen.

Ei oo niinku mitään estettä, etteikö vois tulla hyväksi liikunta-alan työntekijäksi, vaikka olisi fyysisiä toimintarajoitteita

Aineistossa nousi esiin myös opintojen jälkeinen työelämä. Sosiaalisuuden ja ulospäinsuuntautuneisuuden katsottiin olevan hyviä ominaisuuksia työskennellessä liikunta-alalla. Fyysisten toimintarajoitteiden ei katsottu vaikuttavan siihen, kuinka hyvä työntekijä voi työssään olla. Liikunnan ja vapaa-ajan opinnoissa koetaan olevan niin monia mahdollisuuksia suuntautua eri tehtäviin, että jokaiselle löytyy alalta työtehtäviä tulevaisuudessa huolimatta yksilöiden erilaisista ominaisuuksista.

4.6 Sä oot sen asiantuntija

Asiantuntijuudella, vertaistoiminnalla sekä vertaisryhmillä katsotaan olevan merkitystä yhteiskunnassa. Oppilaitosten työntekijöiden mielestä on tärkeää, että alalla on eri toimintakyvyn omaavia ammattilaisia, jotka tuovat luotettavuutta ja osaamistaan liikunnan ja vapaa-ajan kentälle. Heidän kokemuksensa katsottiin olevan arvokasta myös toimintarajoitteisten hakijoiden näkökulmasta.

Mehän tarvitaan ohjaajiksi henkilöitä, jotka ovat ehkä jollain tavalla vammautuneita, koska he ovat sit taas hyvin tärkeitä vertaiskuvia henkilöille, jotka miettii alalle hakeutumista.

Niinku tossa kerroinkin niin sellaisilla vertaisohjaajilla ja vertaisliikuttajilla on hirvee merkitys.

On se henkilökohtainen kokemus et kyl se sellaista luotettavuutta, asiantuntijuutta tuo siihen.

Jos oot pyörätuolin käyttäjä osaat eri tavalla miettiä minkälaiset liikuntatilat ja miten sovellat tämän lajin.

...jaloilla kulkevilla ei ole sellaista kokemusta

Käytännön hyödyksi katsotaan kokemusasiantuntijuus. Henkilö, joka istuu pyörätuolissa, voi pystyä tekemään ja soveltamaan eri lajeja oman kokemuspohjansa avulla. Koetaan, että heidän näkökulmansa tuo sovelluksiin enemmän kokemuspohjaa kuin henkilöiden, joilla ei ole samaa kokemusta liikkumisen muodoista.

5 Johtopäätöksiä ja tulosten tarkastelu

Seuraavassa luvussa tarkastellaan tutkimuksen tuloksia tarkemmin ja tulosten perusteella tehdään johtopäätöksiä liittyen toimintarajoitteisten henkilöiden hakeutumiseen liikunnan ja vapaa-ajan koulutukseen. Tuloksia tarkastellaan suhteessa tutkimuksen kahteen tutkimuskysymykseen. Tutkimuskysymykset olivat: Miten hakuprosessia tai pääsykokeita on sovellettu hakijoiden toimintarajoitteet/vammat tai erityiset tuen tarpeet huomioiden? sekä Mitä asioita tulisi henkilön, jolla on toimintarajoite/vamma tai muu erityisen tuen tarve tietää hakeutuessaan liikunnan ja vapaa-ajan opintoihin?

5.1 Kokemukset hakuprosessista, pääsykokeista ja niiden soveltamisesta

Tutkimuksen aineiston analysoinnin tuloksena voidaan huomata, että oppilaitoksissa toimintarajoitteisten hakijoiden määrä on vähäinen ja näin ollen myös ammattilaisten kokemukset aiheeseen liittyen ovat vähäisiä. Kokemukset ammattilaisilla olivat yksittäistapauksia huolimatta siitä, että kokemusvuosia tutkimukseen osallistujilla oli suhteellisen paljon liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen puolelta.

Jotta voidaan tietää, onko hakuprosessit ja pääsykokeet yhdenvertaisia, pitää olla myös ymmärrys siihen, minkälaisia hakuprosessit ja pääsykokeet ovat. Onko olemassa kohtia

näissä osioissa, joissa soveltamista tarvitaan vai onko nämä jo lähtökohtaisesti yhdenvertaisia. Tutkimuksen teon jälkeen ja tulosten analysoinnin jälkeen on ainakin selvää, että pääsykokeet ovat erilaisia riippuen koulutustasosta.

Ammatillisen perustutkinnon puolelta on pidetty vielä kiinni fyysistä testeistä sekä erilaisista osioista sosiaaliset taidot huomioiden. Ammattikorkeakoulujen hakuprosesseissa on siirrytty kokonaisuudessaan digitaaliseen hakuprosessiin, joka ei erittele hakijoiden toimintarajoitteita fyysisen kyvykkyyden perusteella. Aineistosta selviää, että hakiessa kuitenkin tiedustellaan hakijan mahdollisia rajoitteita, mutta ne eivät automaattisesti estä pääsyä, vaan vastausten avulla päästään tarkastelemaan lisää hakijan edellytyksiä toimia alalla. Aineistosta kuitenkin selviää, että tiettyjä fyysisiä taitoja ja toimintaedellytyksiä pitää alalla olla. Aineistosta ei selviä minkäänlaisia luokitteluja siihen, mitä nämä fyysiset toimintaedellytykset ovat, mutta esille nousee selkeästi se, että kaikki tarpeellinen käydään läpi yksilökohtaisesti. Näin voidaan ajatella, että vain tietyt toimintarajoitteet tai vammat olisivat esteenä

Yhteistä hakuprosesseissa nähdään olevan todistusvalinnat. Tutkimuksen tuloksista selviää, että todistusvalinnat ovat uusien kriteereiden myötä suuressa roolissa pääsyssä koulutukseen. Pieni ero löytyy prosenttimäärissä, joilla koulutukseen pääsee. Ammatillisissa perustutkinnoissa 75 % ja ammattikorkeakoulujen puolelta 50 % valitaan pelkästään todistusten perusteella. Tämä tukee ajatusta haun yhdenvertaisuudesta ja sen katsotaan tukevan kaikkien mahdollisuutta päästä koulutukseen huolimatta toimintarajoitteista tai vammoista. Tulosten perusteella voidaan siis päätellä, että mitään esteitä ei hakeutumiselle ole, mutta hakuprosessissa voi tulla esiin tiettyjä esteitä, joiden vuoksi ei koulutukseen pääsy ole mahdollista.

Hakuprosessien ja pääsykokeiden kokonaiskuvan myötä aineistossa mainitut vähäiset kokemukset soveltamisesta avautuvat uudesta näkökulmasta. Tuloksista voi päätellä, että hakuprosessien ja pääsykokeiden antaessa jo lähtökohtaisesti yhdenvertaisuutta hakuun, ei soveltaminen ole välttämättä edes tarpeellista, vaikka hakijana olisikin henkilö, jolla on todettu toimintarajoite. Toimintarajoitteita ja vammoja sekä erityisiä tuen tarpeita on moninaisia, ja ne eivät välttämättä aina kaikki ole vielä hakuvaiheessa niin näkyviä.

Mahdollisia soveltamisia ei myöskään tulosten valossa nähdä ongelmana. Tutkittavien keskuudesta nousee esiin asenne, että alan ammattilaiset ovat valmiina soveltamaan hakuprosessia ja pääsykokeita kaikille hakijoille sopivaksi. Tuloksista voidaan päätellä käytännön kokemusten olevan vähäisiä, mutta siitä ei voi tehdä päätelmää, että toimintarajoite olisi ollut este hakeutumiselle. Tästä voidaan päätellä, että toimintarajoitteisia

hakijoita on suhteessa vähän, jonka vuoksi myöskään ammattilaisille ei kerry kokemuksia soveltamisesta. Tätä teoriaa tukee myös ennen opinnäytetyön aloittamista tehty alustava kysely liikunnan ja vapaa-ajan alan koulutuksiin. Keväällä kysely soveltamisen kokemuksista lähetettiin 18:sta oppilaitokseen, joista vastaus saatiin kahdeksalta oppilaitokselta. Näistä vastanneista vain kahdessa oppilaitoksessa oli kokemuksia hakuprosessin tai pääsykokeen soveltamisesta.

Tulkittaessa aineistosta toteutettuja pääsykokeiden soveltamisia voidaan päätellä, että nämä eivät ole tuottaneet ongelmia oppilaitosten puolelta. Tapaukset, joissa tiloja on eriytetty ja esimerkiksi tulkkia tarvittu mukaan, on koettu onnistuneiksi. Tärkeää on hakijan oma aktiivisuus lähestyä oppilaitosta, silloin kun soveltamista tarvitaan.

Yhteenvetona voidaan aineistosta päätellä, että yhdenvertaisuus hakuprosesseissa ja pääsykokeissa on toteutunut oppilaitosten osalta. Toimintarajoitteisia henkilöitä liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksissa on huomattavan vähän, mutta tähän syynä ei aineiston pohjalta voi katsoa olevan itse hakuprosessi tai pääsykokeet tai oppilaitosten asenteet.

5.2 Hakeutumisessa huomioitavaa ja pohdittavaa

Tarkasteltaessa tuloksia hakijan näkökulmasta löytyy aineistoista hyviä huomioita ja tarkasteltavia asioita henkilön pohtiessa hakeutumista alalle. Ongelmasta suurimpana nähdään konkreettisesti tilojen esteellisyys. Aineistosta on pääteltävissä, että urheiluoppilaitokset vielä enimmäksä määrin eivät ole täysin esteettömiä ja tuloksista nouseekin erityisesti kaksi oppilaitosta, joissa katsotaan fyysisen esteettömyyden olevan parhaiten huomioitu.

Tuloksista voidaan päätellä, että fyysisesti toimintarajoitteisten hakijoiden kannattaisi jo lähtökohtaisesti hakuvaiheessa miettiä, mihin oppilaitokseen kannattaa hakea. Aineiston tulkinnan jälkeen voidaan päätellä, että ammattilaisten mielestä myös henkilökunnan kouluttaminen, tarvittavat apuvälineet ja hyvät tilat nousevat avainasemaan hyvän koulutuskokemuksen saamiseksi. Voidaan siis tulkita, että hakijan olisi hyvä huomioida ja tutkia näitä näkökulmia miettiessään hakeutumista liikunnan ja vapaa-ajan koulutukseen.

SORA-lainsäädännöstä selviää tutkimuksen tuloksena, että se ei vaikuta toimintarajoitteisten henkilöiden hakeutumiseen. Hakijoiden olisi hyvä tietää, että SORA-lainsäädännön käyttäminen on hyvin harvinaista ja se koskee muita syitä kuin toimintarajoitetta tai vammaa.

Aineistosta selviää, että kokemuksia SORA-lainsäädännön käyttämisestä ei juuri ole ja nämä tapaukset ovat olleet vain yksittäistapauksia.

Tuloksista selviää myös, että ammattilaisten mielestä tarvetta erilaisia toimintakykyjä omaaville henkilöille olisi liikunnan alalla. Henkilöitä, joilla on erilaisia toimintakykyjä ja kokemuksia tarvitaan alalla, koska heidän nähdään olevan oman alansa asiantuntijoita ja tuovan luotettavuutta alalle. Erilaisten henkilöiden puute alalla, opinnoissa ja hakijoiden vähyyden määrässä nähdään huonona asiana ja sen voidaan päätellä myös vaikuttavan tulevaisuuden hakijoiden määrään. Vertaiskuvia pidetään erittäin tärkeänä ja heidän katsotaan olevan myös etuna silloin kun henkilö, jolla on toimintarajoite, pohtii alalle hakeutumista.

Yhteenvetona voidaan siis todeta, että alaa miettivien olisi hyvä pohtia ja tutustua ennalta oppilaitosten esteettömyyteen ja tiloihin, jos toimintarajoite vaatii erityisjärjestelyjä liikkumisen suhteen. Lisäksi on hyvä kääntää katseet myös niihin oppilaitoksiin, joissa jo ennalta tiedetään olevan hyvät puitteet myös apuvälineiden järjestämisessä sekä henkilökunnan osaamisessa. Nämä vinkit hakeutumiseen koskevat lähinnä niitä hakijoita, joiden koulutuksen edellytyksenä tarvitaan erilaisia liikunnan apuvälineitä ja joiden liikkuminen opistojen tiloissa edellyttää täysin esteettömiä tiloja niin sisätiloissa kuin ulkotiloissakin.

6 Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ammattilaisten näkemyksiä yhdenvertaisuuden ja soveltamisen toteutumisesta. Opinnäytetyössä pyritään saamaan vastaus siihen, miten liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen hakuprosesseissa ja pääsykokeissa pystytään toimintarajoitteiset henkilöt huomioimaan ja kuinka paljon oppilaitoksista löytyy kokemusta soveltamisesta. Lisäksi tarkoitus on kerätä tietoa, mitä toimintarajoitteisten hakijoiden on hyvä tietää hakeutuessaan alan koulutuksiin. Aineisto, joka kerättiin, oli laaja ja analysoinnin tuloksena löydettiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymysten ollessa melko rajattuja, aineiston analysoinnissa oli joiltakin osin myös hankalaa pitää keskittyminen ja viittausten etsiminen tutkimuskysymysten aiheissa. Myös tutkimuskysymystä muokattiin matkan varrella, mikä osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Tulokset antavat hyvän näkökulman tutkimuskysymyksiin ja aineistoa kertyi laajasti. Tässä luvussa pohditaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä sekä vielä myös tutkimuksen onnistumista. Lopussa pohditaan tekijän omaa oppimiskokemusta ja mietitään myös mahdollisia jatkotutkimuksien aiheita tulevaisuutta ajatellen.

6.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa olennaiselta osin tutkimukseen osallistuneiden määrä. Lopulta tutkimukseen saatiin mukaan viisi alan ammattilaista, joka on liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen kokonaisuutta katsoen vähäinen määrä. Toisaalta katsottuna luotettavuutta voi lisätä osallistuneiden moninaiset taustat. Osallistujilla oli pitkiä kokemuksia alalta ja eri oppilaitoksista, lisäksi osallistujat työskentelivät tällä hetkellä eri oppilaitoksissa sekä eri ammattialoilla. Kaikilla kuitenkin ollen kosketuspintaa aiheeseen liittyen. Eri näkökulmista katsominen lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Alustava rajausta osallistujista tehtiin jo kevään alkuvaiheen kartoituksessa, jossa suljettiin pois oppilaitokset, joissa ei sillä hetkellä kokemusta toimintarajoitteisten hakijoiden hakemisesta ollut. Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset vaativat osaltaan myös kokemuksia toimintarajoitteiden hakeutumisesta, joten tämä rajausta oli hyvin perusteltua. Lopulliseen kyselyyn valittiin siis kevään pohjalta ne oppilaitokset, joista myöntävä vastaus saatiin ja näille vastaajille lähetettiin syksyllä henkilökohtaiset kutsut halukkuudesta osallistua opinnäytetyöhön. Loput kolme osallistujaa saatiin henkilökohtaisilla lähestymisillä ammattilaisille, joilla arveltiin olevan kosketuspintaa tutkittavaan aiheeseen. Näiden nimien keräämiseen käytettiin työn tilaajan omia lähteitä ja tietoa alan työntekijöistä.

Tutkimustulosten luotettavuutta voidaan myös miettiä sen kannalta, että haastattelu toteutettiin kahdella eri tavalla. Lisäksi vielä videohaastatteluita toteutettiin kahdella erillisellä kerralla, joka voi muuttaa keskustelun teemoja, vaikka haastattelija pyrkisikin pysymään molemmissa haastatteluissa samoissa aiheissa. Keskustelun kulku elää haastateltavien mukaan, jolloin on myös huomattava, että keskustelussa tulee myös paljon informaatiota, joka ei liity olennaisesti tutkimukseen tai tutkimuskysymyksiin (Hirsjärvi ym, 2009, s. 204). Tämä toi myös tähän tutkimukseen paljon tietoa, joka ei liittynyt tutkimuskysymyksiin. Kaikki tieto aiheeseen liittyen oli tärkeää, joten oma hankaluutensa tulee tutkimuksen tiukassa rajauksessa. Aineistosta jäljelle jäävää tietoa kuitenkin säilytetään luottamuksellisesti ja sitä tarpeen mukaan on lupa viedä eteenpäin opinnäytetyön tilaajalle.

Lopullisen kyselykierroksen perusteella oli hienoa huomata, että aihetta pidettiin yhteiskunnallisesti merkittävänä ja tärkeänä vaikka osallistuminen ei kaikille ollut mahdollista. Lähes jokainen vastasi kyselyyn ja osoitti vastauksillaan, kuinka tärkeän asian äärellä ollaan. Tämä kertoi jo osaltaan opinnäytetyön aiheen tärkeydestä ja ajankohtaisuudesta, joka teki opinnäytetyön tekemisestä mielekäästä.

Ilahduttavaa oli lopullinen osallistujien määrä ja heiltä saatiin lopulta hyvin kattavat näkökulmat aiheeseen. Osallistujien yhteinen työvuosien määrä ja monenlaiset kokemukset lisäsivät varmuutta ja luotettavuutta tuloksiin ja näin ollen koen, että tulokset ovat suhteellisen luotettavia aiheen kannalta.

Eettinen näkökulma on aina läsnä joka tutkimuksessa. Päätös järjestää videohaastatteluita ja lähestyä osallistujia henkilökohtaisella tasolla on aina riski eettisesti katsottuna. Tällöin jo tutkimusvaiheessa osallistujilla sekä tutkijalla on tieto osallistujien organisaatioista, ammattinimikkeistä sekä haastateltavien nimistä. Tämä näkökulma lisää mahdollisuutta tunnistaa puheista henkilöitä, vaikka pyrkimys olisi puhua aiheesta yleisesti. Lähtökohtaisesti kuitenkin alan ammattilaiset tietävät salassapitovelvollisuudesta, joten luottamus haastateltavien ammattitaitoon oli alusta asti jo olemassa. Osallistujia kuitenkin tiedotettiin tutkimuksen aineiston anonymisoinnista. Missään vaiheessa ei myöskään ollut tarkoitus tuoda lopullisessa tuotoksessa esille osallistujien nimiä, ammattinimikkeitä tai organisaatioita, joka lisää tutkimuksen eettisyyttä.

6.2 Tutkimuksen onnistuminen

Tutkimuksen aineistonhankinnan alkuperäinen tavoite oli saada kaikki osallistajat samaan videokokoukseen ja saada aineisto kerättyä kerralla. Kuten ennalta oli arvattavissa viiden eri ammattilaisen sekä oman aikataulujen yhteensovittaminen ja yhteisen ajan löytyminen oli haastava tehtävä. Lopulta hyvin nopeasti muutaman yrityksen jälkeen päädyin jakamaan ryhmän ja järjestämään kaksi erillistä videotapaamista, joka auttoi lopulta aikojen yhteensovittamisessa. Onnistumista sekoitti myös se, että yksi osallistuja ei päässyt osallistumaan videohaastatteluun ja lopulta päädyttiin osallistamaan hakija kirjallisella kyselylomakkeella. Tutkimuksen kannalta oli kuitenkin oleellista, että kaikki mahdollinen tieto saatiin kerättyä, joten kirjallinen kysely oli hyvä ratkaisu osallistujan kohdalla. Tämä tietenkin hieman saattoi rajata vastaamista, sillä avoin yhteinen keskustelu tuo helposti lisänäkökulmia ja monimuotoisuutta keskusteluun, kuin aiheesta kirjoittaminen. Lisäksi teemahaastattelu tuo vain aiheet keskusteluun, kun taas kirjalliset kysymykset eivät anna vapautta poiketa kysymyksistä ja muokata kysymyksiä tutkimuksen edetessä.

Lopulta tutkimuksen teko ja haastattelut sujuivat hyvin, huolimatta omasta olemattomasta haastattelukokemuksestani. Kuten luvussa 6.1. mainittiin, aineistoa tuli laajasti ja vaikka lopulta tutkimuksista löytyikin vastauksia tutkimuskysymyksiin, tuntui että omalta osaltaan aiheeseen liittyvää aineistoa jäi myös huomiotta, koska kaikki aineistossa ei antanut

vastausta tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen kannalta oli myös hienoa huomata, alan ammattilaisten kiinnostus kehittää, pohtia ja kertoa omista kokemuksistaan tuo lisäkiinnostavuutta aiheeseen. Tarvetta koulutuksen kehittämiseksi on ja tuntuu, että alalla työskentelevät ovat valmiita sitä tarpeen mukaan kehittämään. Yhdenvertaisuuden toteutuminen on kiinni paljon tekijöistä ja on tärkeää huomata, että valmiutta ja halua kehittää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa myös koulutuksen osalta on olemassa.

Tutkimuksen merkityksellisyys oli tärkeä osa koko prosessia. Tutkimusaihe löytyi tarpeesta tehdä alustavaa kartoista tulevaa hankehakua varten, joten työn onnistumisella ja aikatauluilla oli merkitystä. Itse koen tärkeänä sen, että tekemäni työ ei jää vain johonkin roikkumaan vaan sillä on merkitystä tuleville hankkeille.

6.3 Oma oppimiskokemus ja jatkotutkimusten pohdinta

Työvuosia ihmisten kanssa työskentelystä takanani on yhteensä jo lähes 17 vuotta. Pääosin olen työskennellyt kehitysvammaisten kanssa henkilökohtaisena ohjaajana, ohjaajana ja pienryhmän vastaavana ohjaajana. Lisäksi viime vuosina työnkuvaani on kuulunut opettajan sijaistaminen. Tämä on tuonut näkökulmaa ja näkemyksiä yhteiskunnan raameista myös vähemmistöryhmien kautta. Kaikki nämä kokemukset auttoivat tutkimuksen tekemisessä osaltaan, mutta prosessi toi valtavan paljon uutta oppia täysin toisenlaisesta suunnasta. Tutkimuksen tekeminen itsessään, ei ollut kovinkaan tuttua, eikä sen tuomaa uutta kokemusta ja tietotaitoa ei voi väheksyä. Asioiden tutkiminen ja niistä raportointi on kuitenkin pohjana ja perustana kentällä toimimiselle, ja tutkimusten kautta voimme parantaa monia asioita.

Tärkeimpänä oppina pidän sitä huomiota siitä, kuinka paljon alan ammattilaiset välittävät alan kehityksestä ja tuovat omia näkemyksiään esille, jos siihen on mahdollisuus. Yhteiskunnan ei voida vaatia kehittyvän vähemmistöryhmien kannalta salaman nopeasti. On hienoa kuitenkin olla eturivissä katsomassa kuinka kehitykseen pyritään. On ilahduttavaa, kuinka vähemmistöryhmien edustajia pidetään yhtä tärkeänä osana yhteiskuntaa kuin keitä tahansa enemmistöryhmään kuuluviakin. Parempaan suuntaan yhdenvertaisuudessa ja ihmisten tasa-arvoisuudessa ollaan menossa, kun vain maltetaan kehittää rauhassa ja ei oleteta kaiken tapahtuvan silmänräpäyksessä. Taustalla tapahtuva työ on tärkeää ja parannusta tapahtuu. Se ei vain välttämättä näy niin selkeästi kuin yhteiskunnan ongelmakohdat.

Opinnäytetyö herätti pohdintaa mahdollisista jatkotutkimuksen aiheista. Aineistossakin nousutta tietoa toimintarajoitteisten henkilöiden hakeutumisesta liikunnan ja vapaa-ajan koulutukseen voisi tutkia myös kohderyhmän kautta. Miksi henkilöt, joilla on toimintarajoitteita eivät hakeudu koulutukseen? Tähän voivat lopulta vastata vain kohderyhmään kuuluvat henkilöt ja muut voivat vain arvailla mahdollisia syitä.

Tutkimuksessa korostui myös epäily ihmisten tietoisuudesta liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen moninaisuudesta ja alalla olevista työtehtävistä. Vastaajat olivat vahvasti sitä mieltä, että liikunnan ja vapaa-ajan koulutusta ei tuoda tarpeeksi esille. Herättävää oli myös tieto siitä, että kaikki peruskouluissa työskentelevät opinto-ohjaajatkaan eivät välttämättä tiedä mitä kaikkea liikunnan ja vapaa-ajan opinnot sisältävät. Pohdintaa herättää alan markkinointi ja vetovoimaisuus. Liikunnan ja vapaa-ajan alan koulutuksista uskotaan pääsääntöisesti valmistuvan liikunnanohjaajia ja tietoisuus myös muista suuntauksista on vastaajien mukaan vajavaista. Tämä aihe olisi ehdottomasti yksi varteenotettava tutkimuksen aihe. Olisi tarpeen tutkia, miten liikunnan ja vapaa-ajan ala tunnetaan peruskoulujen opinto-ohjaajien keskuudessa ja mainostetaanko sitä hyvänä vaihtoehtona sekä enemmistö- että vähemmistöryhmille. Mitä tietoa ammattikorkeakoulutason liikunnan ja vapaa-ajan koulutuksen sisällöstä on niillä, jotka auttavat ja ohjaavat eri-ikäisiä hakijoita koulutusten pariin. Aihe laajuudessaan on kiinnostava ja olisi myös tutkimuksen arvoinen.

Yhteiskunnassa on vielä paljon tehtävää yhdenvertaisuuden eteen. Jotta siinä onnistutaan, täytyy jokaisen kansalaisen tunnistaa yhdenvertaisuuden toteutumisen tarve. Tärkeää olisi, että yhteiskunta ei automaattisesti omilla rakenteillaan rajoittaisi yhdenvertaisuuden toteutumista ja jokainen yksilö voisi saada mahdollisuuden tehdä haluamiaan asioita. Onneksi yhteiskunta ja ihmiset kehittyvät sekä ajattelutavat muuttuvat. Ihmiskunta on jo kehittynyt vuosien varrella kohti yhdenvertaisempaa ja tasa-arvoisempaa maailmaa ja toivottavasti tämä kehitys jatkaa edelleen kulkuaan.

Lähteet

- Hirsjärvi, S & Hurme, H. (2000 & 2022). *Tutkimushaastattelu*. Teemahaastattelun teoriat ja käytäntö. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Invalidiliitto. (n.d.-a) *Esteettömyys*. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>
- Invalidiliitto. (n.d.-b). *Yk:n vammaissopimus*.
<https://www.invalidiliitto.fi/vammaisuus/vammaisten-oikeudet/ykn-vammaissopimus>
- Juhila, K. (n.d.). *Teemoittelu*. Teoksessa J Vuori (toim.). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Kananen, J. (2014). *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Liikuntatieteellinen seura ry. (2023). *Soveltavan liikunnan ja paraurheilun sanasto*. Liikuntatieteellisen seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 23. Liikuntatieteellinen seura.
- Oikeusministeriö. (n.d.-a). *Syrjintä eri väestöryhmissä*.
<https://yhdenvertaisuus.fi/vahemmistot-suomessa>
- Oikeusministeriö. (n.d.-b). *Toimijat ja heidän roolinsa yhdenvertaisuuden edistämisessä*.
<https://yhdenvertaisuus.fi/toimijat>
- Opetushallitus. (n.d.-a). *Ammatillinen koulutus*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillinen-koulutus>
- Opetushallitus. (n.d.-b). *Ammattikorkeakoulut ja yliopistot*. Opetushallitus.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattikorkeakoulut-ja-yliopistot>
- Opetushallitus. (n.d.-c). *SORA –ratkaisuja soveltumattomuuteen*.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sora-ratkaisuja-soveltumattomuuteen>
- Opetushallitus. (2023). *Tutkinnot ja osaamisalat, joihin sovelletaan SORA-säädöksiä*.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkinnot-ja-osaamisalat-joihin-sovelletaan-sora-saadoksia>
- Opintopolku. (n.d.-a). *Hakukelpoisuus ammattikorkeakouluun*. Opetushallitus.
<https://opintopolku.fi/konfo/fi/sivu/valmistaudu-korkeakoulujen-yhteishakuun#hakukelpoisuus-ammattikorkeakouluun>
- Opintopolku. (n.d.-b). *Opintopolku, hakutulokset*. Opetushallitus.
<https://opintopolku.fi/konfo/fi/haku?koulutustyyppi=amk-alempi&order=desc&size=20&sort=score>

- Suomen Paralympiakomitea. (2021). *Tavoiteasiakirja 2021-2024*. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen Paralympiakomitea.
https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.paralympia.fi%2Fimages%2Ftiedostot%2Fsuomen_paralympiakomitea_tavoiteasiakirja_09_03_2021.docx&wdOrigin=BROWSELINK
- Suomen Paralympiakomitea. (n.d.-a). *Paraurheilu avaa ovia yhteiskuntaan. Suomen Paralympiakomitean vastuullisuusohjelma*. Suomen Paralympiakomitea.
https://www.paralympia.fi/images/tiedostot/vastuullisuusohjelma_final.pdf
- Suomen Paralympiakomitea. (n.d.-b). *Yleisesti Paralympiakomiteasta*. Suomen Paralympiakomitea. <https://www.paralympia.fi/paralympiakomitea/yleisesti-paralympiakomiteasta>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (n.d.). *Esteettömyysdirektiivi*. Haettu 14.10.2023 osoitteesta <https://stm.fi/esteettomyysdirektiivi>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2015). *Sora-lainsäädännön toimeenpano terveydenhuollossa. Ratkaisuja opiskeluun soveltumattomuuteen*.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70341/URN_ISBN_978-952-00-3562-4.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (27.9.2018). *Uusi vammaispalvelulaki turvaa vammaisille henkilöille tarpeenmukaiset palvelut*. <https://stm.fi/tiedotteet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (n.d.). *Vammaispalvelujen käsikirja. Esteettömyys ja saavutettavuus*. Haettu 3.1.2024 osoitteesta <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/esteettomyys-ja-saavutettavuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2021). *SORA-säädökset*. Haettu 12.12.2023 osoitteesta <https://thl.fi/aiheet/lapseft-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/opiskeluterveydenhuolto/sora-saadokset>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (27.5.2023). *Vammaispalvelujen käsikirja. Vammaispalvelulain uudistus*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/ajankohtaista/vammaispalvelulainsaadannon-uudistus>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi
- Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170241#Pdm45843169616112>
- WHO. (2014). *ICF taskukirja. Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus*. Lyhyt versio (THL käänt.). Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. (Alkuperäisteos julkaistu 2001).
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016.
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Liite 1. Sähköpostikysely kevät

Hei,

Opiskelen Hämeen Ammattikorkeakoulussa Sosionomi AMK -tutkintoa. Aloittelen opinnäytetyön tekemistä tässä kesän aikana Suomen Paralympiakomitealle. Opinnäytetyön aiheena tulee olemaan tutkimus, jossa perehdyn henkilöiden, joilla on toimintarajoite/vamma tai muu erityisen tuen tarve mahdollisuuksia hakeutua liikunnan ja vapaa-ajan-alan opintoihin. Nyt ensin, haluaisin yleisesti kartoittaa urheiluopistojen mahdollisia kokemuksia hakijoiden hakeutumisessa, liikunta- ja vapaa-ajan alalle ja siksi lähestyn teitä sähköpostilla.

Alla on kaksi lyhyttä kysymystä, joihin toivoisin teidän vastaavan, jotta saisin näin alkuun yleistä kokonaiskuvaa kootessani ajatuksia tutkittavasta asiasta. Toivon teidän osallistuvan tärkeään aiheeseen vastaamalla kysymyksiin parhaan tietonne mukaisesti. Jos ette ole oikea henkilö vastaamaan kysymyksiin, voisitteko ystävällisesti välittää postin eteenpäin koulutuksenne henkilölle, jolla voisi asiasta olla tietoa.

Kysymykset:

- 1. Onko oppilaitokseenne liikunta ja vapaa-ajan-alan opintoihin tullut hakemuksia tai tiedusteluja henkilöiltä, joilla on toimintarajoite/vamma tai muu erityisen tuen tarve?**
- 2. Onko teillä kokemusta pääsykokeiden tai hakuprosessin soveltamisesta hakijoiden erityistarpeet huomioiden?**

Kiitos avustanne jo etukäteen.

Yt,
Heidi Jahkonen-Niemi
opiskelija
SOSIONOMI AMK
mail_____

puh_____

Liite 2 Aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyön nimi: Toimintarajoitteisten henkilöiden huomioiminen ja hakuprosessin soveltaminen liikunta- ja vapaa-ajan opintojen hakuprosessissa.
Opinnäytetyön tekijä: Heid Jahkonen-Niemi

AINEISTONHANKINNAN MENETELMÄT JA AINEISTON MUOTO

Aineisto kerätään liikunta- ja vapaa-ajan opintoja järjestäviltä oppilaitoksilta. Oppilaitoksiin lähetetään alustava kartoittava kysely siitä, onko oppilaitoksiin liikunta- ja vapaa-ajan opintoihin ollut hakijoina toimintarajoitteisia/vammaisia tai muita erityisen tuen tarpeessa olevia henkilöitä. Näiden sähköpostien perusteella karsitaan ne oppilaitokset, jotka vastaavat myönteisesti esitettyihin kysymyksiin. Kysymyksinä sähköpostissa on:

1. Onko oppilaitokseenne liikunta-alan opintoihin tullut hakemuksia tai tiedusteluja henkilöiltä, joilla on toimintarajoite/vamma tai muu erityisen tuen tarve?
2. Onko teillä kokemusta pääsykokeiden tai hakuprosessin soveltamisesta hakijoiden erityistarpeet huomioiden?

Näiden kysymysten myötä kartoitetaan oppilaitokset, joissa on kokemuksia edellä mainituista asioista. Näihin oppilaitoksiin lähetetään pyyntö osallistua haastatteluun, jossa syvennetään kokemuksia ja käytäntöjä.

Aineisto kerätään ryhmähaastatteluna zoomin välityksellä ja keskustelu nauhoitetaan litterointia varten. Ryhmähaastatteluun kutsutaan liikunta- ja vapaa-ajan oppilaitoksista ne henkilöt, joilla on kokemuksia hakuprosesseista toimintarajoitteisten/vammaisten tai erityisen tuen tarpeessa olevien hakijoiden kohdalla. Kutsutut voivat olla liikunta-alan opettajia, vastuukouluttajia tai hakijapalveluiden työntekijöitä.

opinnäytetyössä ei tulla julkaisemaan oppilaitosten nimiä tai mitään henkilötietoja, joista ilmenisi vastaajien henkilöllisyys, työnantaja tai asuinpaikka. Vastaajien ammattinimikkeitä käytetään opinnäytetyössä niin, että niitä ei pystytä kohdentamaan yksittäisiin henkilöihin. Vastaukset ja keskustelu anonymisoidaan niin, että nauhoite kirjoitetaan muotoon, jossa ei selviä mitään henkilötietoja. Haastatteluun osallistuneiden nimet ja työnantajat jäävät vain opinnäytetyön tekijän ja tilaajan tietoon.

Yllä mainitut asiat kerrotaan jo osallistumiskyselyn yhteydessä. Myös tieto opinnäytetyön tilaajasta ja heidän osallisuudestaan tulevaisuuden hankkeita varten, tullaan kertomaan haastatteluun osallistuvilla.

AINEISTOJEN SÄILYTYS OPINNÄYTETYÖPROSESSIN AIKANA

Ne aineistot, jotka eivät sisällä arkaluonteista tietoa säilytetään opinnäytetyön tekijän tietokoneen kovalevyllä ja usb-tikulla. Aineistoa pääsee käsittelemään ja muokkaamaan vain opinnäytetyön tekijä.

Jos aineistossa ilmenee henkilökohtaisia salassa pidettäviä tietoja, tullaan aineiston osat säilyttämään Wihissä olevalla luottamuksellisella alueella.

AINEISTOJEN KÄSITTELY OPINNÄYTETYÖN VALMISTUTTUA

Opinnäytetyön tullessa valmiiksi anonymisoitu aineisto siirtyy Paralympikomitean omistukseen mahdollista jatkotutkimusta varten. Mahdollisesta jatkotutkimuksesta tullaan informoimaan opinnäytetyöhön osallistuvia tahoja ja jatkokäyttöä varten on asianomaisilta pyydetty lupa. Oikeuksista jatkokäyttöön tehdään kirjallinen sopimus, joka liitetään liitteeksi opinnäytetyöhön toimesta myös tulevaisuudessa. Sopimusosapuolet ovat tekijä Heidi Jahkonen-Niemi sekä Paralympiakomitea.

Muu aineisto, joka ei esiinny opinnäytetyössä tuhoetaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Tähän asti aineisto säilytetään vuosi työn valmistumisen jälkeen noudattaen tutkimuseettisiä periaatteita ja niin että aineisto on vain opinnäytetyön tekijän saatavilla.

Liite 3. Sähköpostikysely syksy

Hei,

olen opiskelija Hämeen Ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyönä tutkimusta toimintarajoitteisten/vammaisten tai muiden erityistä tukea vaativien henkilöiden mahdollisuudesta hakeutua opiskelijaksi Liikunta- ja vapaa-ajan opintoihin. Eli tarkoitus on selvittää, miten nämä hakijat voidaan huomioida hakeutumisvaiheessa ja miten pääsykokeita on mahdollisesti sovellettu hakijoiden mukaan tai miten niitä voidaan soveltaa. Työn tilaajana on Paralympiakomitea ja tutkimuksen on tarkoitus kartoittaa nykytilannetta liikunta- ja vapaa-ajan opinnoissa.

Toivottavasti teillä olisi mahdollisuus osallistua tähän tutkimukseen. Kun olen saanut tiedon mahdollisesta halukkuudestanne osallistua, teen tutkimuslupahakemukset osallistujien organisaatioille ja sen jälkeen, kun olen saanut ne hyväksyttynä, ottaisin teihin yhteyttä ja sopsisimme kaikille sopivan ajan Zoom-tapaamiseen.

Haastattelu nauhoitetaan ja sen jälkeen analysoin sen opinnäytetyöhöni. Tiedossa olisi siis yhteistä keskustelua aiheesta eri urheilukoulutusta järjestävien tahojen kanssa.

Haastatteluun osallistuneiden nimiä tai työpaikkoja ei julkaista opinnäytetyössä ja kaikki tunnistetiedot anonymisoidaan. Tiedot ja nauhoitteet säilytetään tietoturvallisesti. Ainoastaan työn tekijällä sekä Paralympiakomitealla on pääsy näihin tietoihin.

Jään odottamaan vastaustanne,

YT,

Heidi Jahkonen-Niemi
opiskelija
Sosionomi AMK
puh....

Liite 4. Webropol-kysely

HAMK
Hämeen ammatti-
korkeakoulu

Opinnäytetyö

Onko sinulla kokemusta hakuprosessin tai pääsykokeiden soveltamisesta hakijoiden toimintarajoitteet/vammat tai muut erityisen tuen tarpeet huomioiden. Jos vastaat kyllä, niin minkälaisia sovelluksia ja mukautuksia on tehty?

+ Lisää lisäyitys + Lisää tekstiä/kuvia Lisää sivunvaihto

Mitä asioita hakijan, jolla on toimintarajoite/vamma tai muu erityisen tuen tarve tulisi tietää hakuprosessista tai pääsykokeista hakeutuessaan liikunta tai vapaa ajan -alan opintoihin?

+ Lisää lisäyitys + Lisää tekstiä/kuvia Lisää sivunvaihto

Mitä mieltä olet liikunta tai vapaa ajan -alan opintojen markkinoinnista? Tuodaanko tarpeeksi esille sitä, että ala sopii kaikille rajoitteista huolimatta ja markkinoidaanko tarpeeksi mitä kaikkea liikunta ja vapaa ajan -alalla työskentelevä ihminen voi tehdä työksensä?

+ Lisää lisäyitys + Lisää tekstiä/kuvia Lisää sivunvaihto

Vapaa sana liikunta ja vapaa ajan -alan koulutuksen yhdenvertaisuudesta ja esteettömyydestä?

+ Lisää lisäyitys + Lisää tekstiä/kuvia Lisää sivunvaihto

Lähetä

Lisää vaihtoehtoinen teksti tähän